Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

ИЖТИМОИЙ-СИЁСИЙ ШАҲАР РЎЗНОМАСИ

Рўзнома 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган | № 49 (7. 438) | 1991 йил 12 март, сешанба | Нархи 8 тийин.

«Биз Иттифоқимиз учун овоз берамиз» — «Средазэлектроаппарат» ишлаб чиқариш бирлашмаси реле ва автоматика заводининг С. Горчаренко бош бўлган бригадаси аъзолари ўз йиғилишларида дил сўзларини ана шундай изҳор этдилар.

Т. Каримов сурати.

МУСТАҚИЛЛИК ҲАРАКАТИ МУҚАРРАР

Ўзбекистон ССР Президенти И. А. Каримовнинг «Ди цайт» немис ҳафтаномаси саволларига жавоблари

— Бундан бир неча ҳафта илгари СССР халқ депутатларининг тўртинчи съездида фуқаролар уруши ва «қаттиққўллик» хавфи борлигини айтиб, огоҳлантирган эдингиз. Сизнинг бу огоҳлантиришингиз тўғри бўлиб чиқди. Бугун юзага келган аҳволни қандай баҳолайсиз?

— Ҳа, мен ҳақиқатан ҳам мамлакатимиз хавф-хатар остонасида турганини, унинг ортида эса бошбошдоқлик, инқироз, миллатлараро тўқнашувлар, фуқаролар уруши белгилари яққол кўринаётганини ва мамлакатимизга «қаттиққўллик» эмас, балки мустаҳкам давлат тузилмалари, қатъий мавқе, сабот ва матонат ҳамда ўйланган ишларни бажаришда изчиллик кераклигини айтгандим. Бугунги кунда шу қадар мураккаб сиёсий, ижтимоий, иқтисодий аҳвол юзага келдики, бу хусусда ҳеч кимда мутлақо ҳеч қандай хом хаёл қолмади. Агар ҳамма нарса ҳозиргидек борадиган бўлса, биз албатта «қаттиққўллик» деб аталмиш йўлга ўтишимиз керак. Фуқаролар урушига келганда эса, у аслида, жумладан, Кавказда рўй бермоқда. Шу сабабли «мурватларни бураш» зарурдек туюлмоқда. Лекин бошқа, янада оқилона йўл бор: у раҳбариятимизнинг, биринчи навбатда М. С. Горбачевнинг узоқни кўра билишига ва донолигига боғлиқ. Марказ ниҳоят жумҳуриятларнинг вакиллари билан стол атрофига ўтириб, ҳеч қандай шартларсиз, чеклашларсиз ўзаро муносабатларимизни муҳокама қилишга жазм этиши зарур. Биз ўзаро мақбул қарорга кела олишимизга аминман. Биз бугунги кунда жуда кўп тилга олаётган мустақилликдан бошқа ҳеч қандай йўл йўқ, мустақиллик эндиликда муайян воқелик бўлиб қолди, аммо ҳозир марказда мустақиллик ҳақида эслашни хоҳламаётган, унинг бўйнини қайиришга уринаётган кучларнинг таъсири ҳали кучли. Дастлабки пайтларда бунга эришиш мумкиндир. лекин кейинчалик шундай кучли портлаш рўй берадики, бунинг оқибатини тасаввур этишнинг ўзи даҳшатли. Буни тушунмаслик — жиноят. Мустақилликка, жумҳуриятлар аллақачон ишлаб чиққан таклифларга асосланиб музокаралар бошлашимиз, мамлакатимиз амалда тенг ҳуқуқли мустақил давлатлар иттифоқи бўлиши хусусида келишиб олишимиз керак.

— Сиз Болтиқбўйи жумҳуриятлари раҳбариятининг сиёсатини қандай баҳолайсиз?

— Мен барча иттифоқдош жумҳуриятларнинг чинакам сиёсий ва иқтисодий-ҳуқуқий мустақилликка интилаётганини қўллаб-қувватлайман. Айни вақтда мустақиллик ҳуқуқи кимларнингдир манфаатларини камситмай, яъни демократик жараён, халқаро нормалар ва қоидалар, инсон ҳуқуқлари доирасида амалга оширилиши керак, деб ҳисоблайман. Болтиқбўйи жумҳуриятлари раҳбариятининг ана шу нормалар ва қоидалардан чекиниши маълум даражада можароли вазиятни юзага келтирди. Биз одамлар қурбон бўлишига олиб келган фожиа рўй берганлигидан чуқур афсусланамиз. Назаримда, Болтиқбўйи жумҳуриятларида одамларнинг ҳуқуқларини назар-писанд қилмай, жуда жиддий хатога йўл қўйдилар. Бирор киши кимлигидан ва қайси миллатга мансублигидан қатъи назар, агар шу ҳудудда яшаётган бўлса, минтақада унга нисбатан ҳурмат билан муносабатда бўлиш керак. Кейинги вақтдаги воқеалар Болтиқбўйи жумҳуриятларининг раҳбарлари олиб бораётган сиёсат янада аниқлик, аҳолининг турли ижтимоий ва миллий гуруҳ манфаатларини ҳисобга олувчи амалий шакл касб этаётганини кўрсатиб турибди. Фақат ана шундай демократик йўл мазкур регионда тинчлик ва тотувликка эришиш имкониятини беради, деб ўйлайман. Мен уларнинг интилишларини тушунаман, лекин ниятларга эришиш учун қўллаётган усуллари мутлақо тушунарли эмас. Улар ўз имкониятларига керагидан ортиқ баҳо беришмоқда, мамлакатимизда, жумладан дунёда юзага келган вазиятни етарли баҳолай олмаяптилар.

— Сиз армия ва Омон отрядларидан (алоҳида вазифаларни бажарувчи милиция отрядлари) фойдаланиш тўғрисида нималар дея оласиз? Миллий нажот комитетлари пайдо бўлганлиги муносабати билан нима дейиш мумкин?

— Вазият қандай бўлмасин, куч ишлатиш билан миллатлараро муносабатларда, жумҳуриятлар мустақиллигига дахлдор масалаларни ҳал этишда бирорта яхшиликка эришиш мумкин эмаслигига ишончим комил. Боз устига агар армия бошқарув органларига бўйсунмаса, ҳеч нарсага эришиб бўлмайди. Мустақиллик самарасини ҳис этган, мустақилликка эришиш хоҳишини кўнглига жо қилган кишиларни ҳеч қандай куч, ҳатто ҳарбий куч билан тўхтатиб қолиш мумкин эмас. Мен шахсан, у хоҳ Омон тоифасида, хоҳ махсус вазифани бажарадиган ёки армия бўлинмаси шаклида бўлсин, ҳарбий куч ишлатилишини қабул қила олмайман. Ўтган йилнинг январида Литвада бўлган эдим. Мен ўшанда мустақилликка, озодликка интилиш нақадар кучли эканлигини ўз кўзим билан кўрдим, имоним комилки, бу одамларни тўхтатиб бўлмайди.

Кейинги йилларда воқеаларнинг ривожи фақат сиёсий усуллар билан, Болтиқбўйи аҳолиси хоҳишини ҳурмат қилиш йўли билангина бирон-бир оқилона тотувликка келиш мумкинлигини кўрсатмоқда. Энди миллий нажот комитетлари тўғрисидаги фикримни айтай: ниманки Конституцияга зид бўлса, демократик нормаларга зид келса, уларнинг ҳаммасини инкор қиламан. Ана шу миллий нажот комитети кимларнинг номидан иш юритаётганини ҳали ҳеч ким тузукроқ билмайди-ку, ахир.

Мен қонуний ҳокимиятни тан оламан. Лекин у фуқаролар тинчлигини, сиёсий ва иқтисодий барқарорликни, қаттиқ тартиб ва интизомни таъминлаши, ҳар бир киши миллати ва диний эътиқодидан қатъи назар ўзи учун, фарзандлари ва яқинлари учун хавотирланмай, хавфсиз яшаши ва меҳнат қилиши учун кафолат бериши керак. Қандайдир майда-чуйда ишларда адолатсизликка йўл қўйиш, қонунни андак бўлса-да, бузиш мумкинлиги хусусида фикрлаш бу ҳамма соҳада тартиб ва интизомни бузиш мумкин деган фикрга йўл қўйиш демакдир. Бу эса жуда хавфлидир. Яқиндагина бўлган воқеани, 1917 йилни, инқилобни, мақсад воситаларни оқлайди» деган сўзлар шиор бўлган вақтда бошқача ўйлайдиган ва фикрлайдиган кишиларни шунчаки жисмоний қириб юбориш бошланган даврларни эслайлик. Агар шу нуқтаи назардан ёндашсак, Конституцияга қарши ҳар қандай комитетларни тузиш аслида тарихимизни қайтариш бўлур эди. Хатоларимиздан, айниқса сиёсий хатоларимиздан хулоса чиқаришни ўрганадиган вақт келди.

— Айрим жумҳуриятларда Президент бошқарувини жорий этиш танг вазиятдан чиқиш йўлларининг қулай воситаси, деб ҳисоблайсизми?

— Менинг назаримда, Президент бошқарувининг жорий этилиши барибир диктатура деган гап. Чунки қонуний йўл билан сайланган ҳукуматлар, демократия муассасалари йўқотилади, бошқача айтганда, халқнинг хоҳиш-иродаси бутунлай инкор қилинади. Шу сабабли Президентлик бошқарувидан олдин обдон ўйлаб кўриш керак. Мен яқинда — 1983 йилда бўлган воқеаларни — «пахта иши» деб аталмиш ишлар бошланган даврни, Ўзбекистонга юзлаб терговчилар, «қонун хизматкорлари» ва корчалонлар келиб, кўнгилларига келган ишларни қилган вақтларни эслайман. Ўшанда жумҳуриятимиз аввалига карахт бўлиб қолди, ҳамма қўрқувга тушди, кейин бироз тинчланиш, айтиш мумкинки, рўй бераётган воқеаларга баҳо бериш бошланди, кейинги босқичда одамларнинг ва умуман кўпчиликнинг ғазаби қўзғади. Рўй бераётган воқеаларни қабул қилмаслик, уларга фаол қаршилик кўрсатиш жараёни бошланди. Ўшанда, 1989 йилда жумҳурият раҳбарияти бу ишларга аралашмаганида, вазиятни барқарорлаштирувчи чора-тадбирларни кўрмаганида ўнглаб бўлмайдиган аҳвол рўй бериши мумкин эди. Динга алоқадор масалалар ижобий ҳал қилинди, бу ерда асрлар мобайнида мавжуд бўлган халқ расм-русумларининг миллий шакллари яна ҳаётга татбиқ этила бошланди, ер ажратиб берилди, одамларнинг маоши оширилди, ривожланиш даражаси тенглаштирилди, айниқса камбағалларга ёрдам кўрсатилди — бир ярим миллионга яқин оила ер олди, агар ҳар бир хонадонда етти киши бўлишини ҳисобга олсак, бизда кўп болали оилалар қанча эканлигини осонгина санаб чиқиш мумкин. Ўн миллионга яқин киши ўзларига ғамхўрлик қилинаётганини сезди. Мен ўқитувчиларга берилган имтиёзлар, мактабларда бепул нонушта қилаётган болалар, фахрийлар ва шу сингарилар ҳақида гапирмай қўя қолай. Ўшанда биз фурсатдан фойдаланиб, маъмурларга қаттиқ қаршилик кўрсатишни хоҳлаган кучлар билан алоқа қилишга киришдик. Биз улар билан мулоқот бошладик ва мен юқорида айтган амалий ишларимиз билан ташаббусни қўлимизга олишга муваффақ бўлдик. Мен ҳаракат қарши ҳаракат келтириб чиқариши мумкинлигини яна бир марта такрорлаш учун бу ҳақда батафсил гапираяпман. Можароли, боз устига ўта хавфли вазиятлар фақат тинч йўл билан, ваъз айтиш билан эмас, балки мулоқот йўли билан ҳал қилинмоғи даркор.

— Сиз РСФСР Олий Кенгашида бўлган гапларга ва Борис Ельциннинг гапларига қандай қарайсиз? Ельциннинг ўз армиясини тузиш тўғрисидаги фикрлари, унинг рус солдатларини совет фуқароларини отмасликка даъват этганлиги ва Болтиқбўйи жумҳуриятлари билан қўшма декларацияси хусусида нима дейсиз?

— Литвада фожиали воқеалар рўй берганида, назаримда, Б. Ельциннинг муносабати босиқ эмас, балки жуда эҳтиросли бўлган эди. РСФСР Олий Кенгаши ҳам ўшанда эҳтиросларга берилиб ишлади. Шу сабабли БМТга, аскарларга мурожаатлар пайдо бўлди. Назаримда, бу пухта ўйланмаган иш бўлди. Кейинчалик, эҳтирослар пасайиб, ҳис-ҳаяжон Б. Ельциннинг оқилона қадамларига ўрин бўшатганида, кўп нарсалар мақбул бўлиб қолди, дастлабки пайтларда эса у ўзини худди биз шарқли кишилар сингари эҳтиросли, жиззаки қилиб кўрсатди. Армия тузишга келганда эса, бу ҳам Ельцин эҳтиросларга берилиб ишлаган давр бўлди, чунки унинг кейинги қадамлари РСФСРнинг бундай нияти йўқлигини кўрсатди. Агар Россияда армия тузилса, эртага Россия билан чегарадош бошқа республикалар ўз армияларини тузади, бу эса энди айрим кишиларнинг эмас, балки турли республикалар ҳарбий кучларининг тўқнашуви учун шароит яратадиган фалокат бўлур эди. Буни Борис Николаевич ҳам, унинг сафдошлари ҳам тушунганликларига шубҳа қилмайман. Армия тўғрисидаги масала бизда ҳам, республика Олий Кенгашининг яқинда тугаган сессиясида ҳам кўтарилди. Тўғри, бу таклифни депутатларнинг мутлақ кўпчилиги қўллаб-қувватламади. Бундай далиллар келтирилди: агар бир республикада армия пайдо бўлса, у ҳолда бизнинг минтақамизда ўз-ўзидан бешта армия пайдо бўлади. Ўз армиясини сақлаш, уни замонавий техника билан қуроллантиришга республикаларимиздан бирортасининг ҳам қурби етмайди, деб ўйлайман. Мамлакатда иттифоқнинг оқилона мудофаа қобилиятини таъминлайдиган ягона умумиттифоқ Қуролли Кучлари бўлиши лозим. Бўлиб ўтган воқеаларда оддий аскарларни айблаш адолатдан эмас. Улар буйруқни ижро этишади. Фақат қонун чиқарувчи ҳокимият инсонпарвар ёки инсон манфаатларини ҳисобга олмайдиган бўлиши мумкин.

— РСФСР, Украина, Белоруссия ва Қозоғистон халқаро ҳуқуқ асосида бошқа манфаатдор ҳар қандай иттифоқдош республика қўшила оладиган ўзаро шартнома тузмоқчи бўлишаяпти. Бу шартномага Ўзбекистон қўшилиши мумкинми?

— Бу битимни қанчалик хас-пўшлашмасин тўрт республика ўртасида тузиладиган бундай битим каттароқ ва имконияти кўпроқ бўлган республикаларнинг бошқа республикаларга ўз шартларини зўрлик билан ўтказишга уринишидан бошқа нарса эмас. Бундай шартномани тузиш бизнинг манфаатларимизни менсимаслик бўлур эди, чунки бу республикалар музокара бошлаш учун стол атрофини эгаллар эканлар, улар албатта ўз манфаатлари тўғрисида гапирадилар. Шундай пайтда Қозоғистон Ўзбекистоннинг манфаатлари ҳақида ўйлармикан? Ўйламаса керак. Бу шартномага бошқа республикаларнинг қўшилиши тўғрисидаги таклиф ёки аниқроқ қилиб айтганда, қўшилиши имкониятлари, менимча, кучли республикаларнинг шунчаки бизга яхши истаги, холос, хоҳласа — имзолашсин, хоҳлашмаса — имзолашмасин, дегандек гап. Тўрт республиканинг ушбу иттифоқини назорат қиладиган бирор орган бўлиши тўғрисида гапираётганим йўқ. Ўрта Осиёдаги бошқа республикалар ҳам бу ҳақда Ўзбекистоннинг фикрига қўшилаётганликлари менга маълум. Менимча, бу масалада дўстим Нурсултон Назарбоев қизишиб кетди. Биринчидан, республикаларнинг мустақиллиги ҳали чинакам ҳақиқатга айланмаган ҳозирги пайтда халқаро ҳуқуқ қоидалари асосида шартнома тузиш тўғрисида гапиришга ҳали вақт эрта. Федерация субъектлари ҳозирча мустақил суверен давлат мақомини олгани йўқ. Шу билан бир вақтда Ўзбекистон республикалар ўртасидаги алоқаларни ўзаро манфаатли шартлар асосида ривожлантиришни маъқуллайди ва шунга ҳаракат қилмоқда. Ўзбекистон бундай шартнома ва битимларни тузишга тайёр. Айни шундай шартномалар ва битимлар иттифоқ шартномаси иқтисодий қисмининг негизи бўлиши мумкин.

— Дўстингиз — Қозоғистон Президенти Нурсултон Назарбоев: иттифоқ шартномасини имзолашни хоҳламаётган республикаларни кўндириш учун нега ялинишимиз керак, деди. Сиз бу фикрга қўшила оласизми?

— Расмий томонини олганда, мен Қозоғистон Президентининг фикрига қўшиламан. Ҳеч кимни қулоғидан чўзиб иттифоққа олиб кирмаслик керак. Башарти қўшимча равишда кўриб чиқишни талаб қиладиган қандайдир масалалар бўлса, энг мақбул вариантни топиш учун биргалашиб ўтириб ишлаш керак. Ҳозирги пайтда турли сабабларга кўра олти республика иттифоқ шартномасини имзолай олмаслиги ёки имзолашни хоҳламаслиги равшан бўлиб қолди. Лекин қолган республикалар бу шартномани имзоламаётганлиги уларнинг иттифоқ ёки федерацияга қаршилигини билдирмайди. Гап шундаки, бизга тақдим этилган шартнома лойиҳасида мақбул келмайдиган масалалар бор. Бу лойиҳа шундай тузилганки, унда кўпгина ноаниқликлар, зиддиятлар бор, бунинг устига республикаларнинг манфаатлари ҳисобга олинмаган. Менимча, иттифоққа қўшилишни хоҳлайдиган республикалар аниқ бўлиши керак, хоҳламайдиган республикалар эса бошқа стол атрофига ўтиб ўтирсин, десам, Н. Назарбоев билан фикримиз бир жойдан чиқса керак.

— Сўнгги воқеалар муносабати билан иттифоқ шартномасининг тақдири қандай?

— Сўнгги марта бу муаммони муҳокама қилаётганимизда Н. Назарбоев билан биргаликда аввало ҳозир ўзаро муносабатларимизга тўсқинлик қилаётган нарсаларни, хусусан мулкчилик, нималарни иттифоқ мулкига, қайсиларини республика мулкига киритиш каби масалаларни муҳокама қилиш керак, деган таклиф киритдик. М. Горбачев бу таклифни қабул қилди. Лекин марказ ҳокимиятини қўлдан чиқаришни истамаётган кишилари республика мулкининг ўзи йўқ, корхоналарнинг мулки бор, деб бизни ишонтиришга уриндилар. Мулк эгалари корхоналар экан, бу мол-мулк Ўзбекистон мулкига кирадими ёки йўқми, буни шу корхоналар ҳал қилар эмиш. Ахир ҳар қандай мулк маълум ҳудудда жойлашган бўлади ва уни ё республика ё иттифоққа қарашли аниқ тузилма бошқариши лозим. Мен иқтисодчи сифатида буни яхши биламан. Мулкни тақсимлаш масаласини ҳал қилмаслик кўпгина муаммоларга тайёр бўлиб туришга маҳкумлидир, чунки кейинчалик мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва бозор билан боғлиқ бўлган жараёнлар бошланади — марказ ва иттифоқдош республикалар ҳуқуқларини фарқлаб қўйиш, яъни биз ихтиёрий равишда иттифоққа берадиган ваколатларни аниқлаб олиш тўғрисидаги масалани ҳам бир йўла ҳал қилиш зарур. Қолган масалаларнинг ҳаммаси жойларда ҳал этилиши керак. Шу масалаларни ҳал этгандан кейингина умуман иттифоқ шартномаси таркибига кирадиган тузилмалар, бошқа қандайдир устқурмалар тўғрисида гапириш мумкин.

— СССР халқ депутатлари тўртинчи съездида Сиз Президент Горбачевдан ўз командасини алмаштиришни талаб қилдингиз. Республикангиз нуқтаи назаридан қараганда ҳозиргача амалга оширилган алмаштиришлардан кўнглингиз тўлдими?

— Ҳақиқатан ҳам М. Горбачев ўрнини эгаллай оладиган бошқа одам йўқлиги менга равшан бўлганлиги учун шундай масалани қўйганман. Ҳар ҳолда ҳозирги пайтда унинг ўрнини эгаллай оладиган одам йўқ. Мен ҳозир бу

(Давоми 3-бетда).

17 март — СССР референдуми куни

ЎЗ ХОҲИШИМИЗНИ БИЛДИРАМИЗ

Мамлакатимизда биринчи марта ўтказилаётган СССР референдумига саноқли кунлар қолди. Умумхалқ ҳукмига ҳавола қилинаётган масаланинг муҳимлиги ва бу тадбирнинг ўзига хос хусусиятларини ҳисобга олиб, уни яна бир карра изоҳлаш фойдадан ҳоли эмас, деган фикрдамиз. Шу муносабат билан биз Тошкент шаҳар Кенгаши ташкилий-совет ва кадрлар иши бўлими мудири Р. Ж. ҚУРБОНОВга мурожаат қилдик.

— Бизнинг жумҳуриятимизда овоз берувчилар, — деди у, — 17 март куни иккита — асосий ва қўшимча бюллетенларни олишади. Қўшимча бюллетень матни асосий ҳужжатнинг мақсадини изоҳлайди. Яъни аслида икковининг ҳам мақсади битта: Ўзбекистон суверен ва тенг ҳуқуқли жумҳурият сифатида янгиланган федерация — яхлит Иттифоқ таркибида қолиши керакми? Демак, ҳар иккала бюллетенга бериладиган жавоблар ҳам бир хил бўлиши лозим: агар сайловчи Ўзбекистонни Иттифоқ таркибида сақлашни хоҳласа, у ҳолда Иттифоқни сақлаб қолиш учун ҳам овоз бериши даркор. Худди ана шунинг учун ҳам ҳар бир кимса бюллетенлар саволларига бериладиган жавобларнинг бир хил бўлишига жиддий эътибор бермоғи лозим. Агар у бир бюллетендаги «йўқ» сўзини ўчирмоқчи бўлса, иккинчисидаги шу сўзни ҳам чизиб ташлаши керак. Бюллетенларда ҳар хиллик бўлмаслиги учун бунга алоҳида аҳамият бериш талаб этилади. Овозларни ҳисоблаш ҳар бир бюллетень бўйича алоҳида-алоҳида ўтказилади. Агар биттасида «йўқ» сўзини чизиб, иккинчисида «ҳа» сўзини ўчирсангиз, ўз-ўзидан маълумки, овоз бериш натижалари бир-бирига тўғри келмайди. Бу эса, ўз навбатида, ортиқча қийинчиликларни вужудга келтиради.

Яна шуни эсда тутиш зарурки, ҳар иккала жавоб ҳам ўчирилса ёки ўз ҳолича қолдирилса, бундай бюллетенлар яроқсиз ҳисобланади.

Тошкентликлар эътиборига шуни маълум қиламиз референдумда қатнашишга чорловчи таклифномалар ҳозир уйларга тарқатилмоқда. Агар бирор сабаб билан таклифномалар олмаган кимсалар бўлса, улар дарҳол участка комиссияларига мурожаат қилишлари зарур. Дарвоқе, участка комиссиялари шу кунларда соат 21 гача ишлашаяпти. Бу ерларда ўзингиз учун зарур бўлган маълумот ва ахборотларни ҳам олишингиз мумкин.

Шуни ҳам эслатиб ўтмоқчимизки, референдумда ҳар бир киши шахсан ўзи овоз бериши керак. Бунинг учун улар участкаларга паспорт ёки шахсини тасдиқловчи бирор ҳужжат билан келишлари шарт.

Ҳар бир киши ҳужжатини кўрсатганидан ва рўйхатга имзо чекканидан кейингина бюллетень олиши мумкин. Бюллетень, илгари хабар қилганимиздек, ўзбек ва рус тилларида чоп этилган. Ҳар кимса ўзи хоҳлаган тилдаги бюллетенни олиши мумкин.

Овоз бериш натижаларига жумҳурият ва СССР референдуми комиссияларида якун ясалади. Тошкент шаҳри бўйича овоз бериш якунлари «Тошкент оқшоми» ва «Вечерний Ташкент» рўзномаларида эълон қилинади.

Буларга қўшимча яна шуни таъкидламоқчимиз; овоз бериш 17 март маҳаллий вақт билан эрталаб соат 7 да бошланиб, 20 да тугалланади. Референдум ҳар бир совет фуқаросига биринчи марта тўппа-тўғри овоз бериш йўли билан мамлакат давлат тузилишидек энг муҳим масала юзасидан ўз хоҳиш-иродасини билдириш имконини бермоқда. Ишонамизки, тошкентликлар ўзларининг конституцион ҳуқуқларидан фойдаланиб ва фуқаролик бурчларини чуқур ҳис этиб, 17 март куни сайлов қутилари олдида ўз истакларини ифода этадилар.

Об-ҳаво ва саломатлик

12 МАРТДАН 17 МАРТГАЧА

Ўзбекистон ССР об-ҳавони ўрганиш марказидан хабар беришларича, ҳафтанинг боши ва охирида жумҳуриятда об-ҳаво беқарор кечади, ёғингарчилик бўлади. Ғарбдан секундига 15-17 метр тезлик билан шамол эсади. Қолган кунлари ёғингарчилик бўлмайди. Ҳафтанинг биринчи ярмида ҳамма жойда ҳарорат пасаяди. Кечаси 0-5 даража совуқ, кундузи 4-9 даража иссиқ, жанубда кечаси 2 даража совуқ — 3 даража иссиқ, кундузи 6-11 даража иссиқ. Шимолий жойларда эса кечаси 9-14 даража совуқ, кундузи 2 даража совуқ — 3 даража иссиқ. Ҳафтанинг иккинчи ярмида кун исий бошлайди.

* * *

Семашко номидаги саломатликни тиклаш ва тиббий даволаш илмий-тадқиқот институти мутахассисларининг фикрига кўра, бундай об-ҳаво шароити аксарият беморларни безовта қилмайди. Бироқ ҳафтанинг боши ва охирида беморлар ўзларини нохуш сезишлари мумкин. Бундай пайтда юрак, томир хасталиги ҳамда ўпка ва бўғин шамоллаши, айниқса бод касаллигига учраган кишилар нохуш бўладилар. Қон босими ўзгарган кишилар ҳам бироз нохуш бўладилар. Бундай беморларга қон босимини маромлаштирадиган ва оғриқ қолдирадиган дори-дармонларни қабул қилиш тавсия этилади. Барча беморлар юриш ва ҳаракат машқларини бажаришлари мумкин. Овқатланиш ва дам олиш тартибига риоя қилиш фойдалидир.

Уй-жой қурилиши — «Оқшом» назоратида

ЯХШИ ХИСЛАТ

ЎТГАН йил якунларига кўра Ю. Содиқов бошлиқ бригада яна трест илғорлари қаторидан ўрин олди. Сурункасига мусобақа ғолиби бўлаётган жамоанинг бошқа бригадалардан фарқи жуда кам. Асосан шаҳримиздаги қурилишларда ишлаётган жамоа ҳақида 4-қурилиш трестининг 68-қурилиш бошқармаси касаба уюшмаси раиси Музаффар Ҳакимов шундай дейди:

— Одатда қурилиш майдонларида ҳар доим ҳам материаллар бекаму-кўст бўлавермайди. Ишчиларнинг бўш қолган вақтлари ҳам бўлади. Ана шундай пайтларда тадбиркор бригадирлар дарров бошқа юмушни бажариш учун участка бошлиғи билан маслаҳатлашиб келишиб, уларни кўндиради. Бу борада Юрий Содиқовнинг олдига тушадигани йўқ.

Бригадада 30 нафар қурувчи бор. Тиклаш ишларини бажарадиган бу жамоанинг, бекор қолиб арз қилиб келганини билмайман. Доимо иш билан банд. 3—4 хил касбни эгаллаган қурувчилар иш унумдорлиги бўйича фақат бошқармадагина эмас, балки трестда ҳам илғор саналишади. Шунинг учун ҳам жамоа аъзоларининг маоши трест бўйича ўртача кўрсаткичдан 80—100 сўм ортиқ бўлади.

Ю. Содиқов қурилишга ишга келганида ёшгина йигит эди. Ғайрати, ташаббуси, кишилар ўртасидаги муомаласи тез кунда уни бутун трестга, районга, шаҳарга танитди. Ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда у Тошкент политехника илмгоҳининг саноат ва уй-жой бинолари қурилиши куллиётини тугатди. 1971 йилдан бери бригадир. КПСС аъзоси. Куйбишев район Кенгашининг депутати Ю. Содиқов бошлиқ жамоа қурган бинолар шаҳримиз кўркига кўрк қўшиб турибди. Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг асосий кутубхонаси, жумҳурият ҳисоблаш бошқармасининг биноси, В. И. Ленин номидаги умумқўшин командирлари олий ҳарбий билим юрти музейи ва ўнлаб турар жой бинолари шулар жумласидандир.

Ю. Содиқов ўтган йиллар мобайнида кўплаб шогирдлар тайёрлади. Уларнинг деярли ҳаммаси шаҳримизнинг қурилиш ташкилотларида ишлашяпти. Ҳозирги кунда трестнинг 19 ва 32-қурилиш бошқармаларининг бригадирлари Г. Касин, А. Юсупов, В. Анжаковлар унинг муносиб шогирдларидан.

Ю. Содиқов бошлиқ жамоанинг бир яхши хислати бор. Бригадир жамоат ишлари билан шуғулланиб, йиғилиш ёки бошқа ишлари билан кетганда қолган қурувчилар унинг ўрнини билдирмай, ҳар доимгидай юмушларини пухта бажаравередилар. Бекор ўтириб, кун ўтказиш уларга ёт. Ҳар қандай шароитда бир-бирини қўллаб-қувватлаб кетадиган бу аҳил жамоа ҳозирги кунда Дархон даҳасида 9 қаватли турар жой биносини қуришяпти. Ю. Содиқовдан илғорлар ҳақида сўраганимизда шундай деди:

— Бригадада ҳамма илғор. — Тажрибали ишчиларга келсак Ю. Дёмин, А. Макаева, Ҳ. Жумаев, М. Блохин ва бошқаларни кўрсатиш мумкин.

О. СИДДИҚОВ.

ЛОЙИҲА

СУВЕРЕН РЕСПУБЛИКАЛАРНИНГ ИТТИФОҚИ ТЎҒРИСИДА ШАРТНОМА

Шартномада қатнашувчи суверен давлатлар:

ўз халқларининг иттифоқни янгилашга бўлган хоҳиш-иродасини ифодалаб;

миллатлар ва халқларнинг ўз тақдирини ўзи белгилаш ҳуқуқини тан олиб;

республикаларнинг давлат суверенитети тўғрисида эълон қилган декларацияларига амал қилиб;

тарихий тақдирларнинг яқинлигини эътиборга олиб, тенг ҳуқуқли ҳамкорликни таъминлаш орқали дўстлик ва иноқликда яшаш муддаоси билан;

ҳар бир шахсни ҳар томонлама камол топтириш ҳамда унинг ҳуқуқлари ва эркинликларига пишиқ-пухта кафолатлар берилишини таъминлаб;

халқларнинг моддий фаровонлиги ва маънавий камолоти, миллий маданиятларнинг бир-бирини бойитиши, ялпи хавфсизликни таъминлаш тўғрисида ғамхўрлик қилиб;

ўтмишдан сабоқлар чиқариб олиб ҳамда мамлакат турмушидаги ва бутун дунёдаги ўзгаришларни инобатга олиб,

ССР Иттифоқидаги ўз муносабатларини янги негизларда қуришга қарор қилдилар.

1

АСОСИЙ ҚОИДАЛАР

Биринчи. Шартномада қатнашувчи ҳар бир республика суверен давлатдир.

ССР Иттифоқи — тенг ҳуқуқли республикаларнинг ихтиёрий бирлашиши натижасида ташкил топган ва давлат ҳокимиятини шартнома қатнашчилари унга берган ваколатлар доирасида амалга оширадиган суверен федератив демократик давлатдир.

Иккинчи. Иттифоқни ташкил этувчи республикалар ўз тараққиётининг барча масалаларини мустақил ҳал этиш ҳуқуқини ўзларида сақлаб қоладилар, ўз ҳудудида яшовчи барча халқларнинг сиёсий ҳуқуқларига ҳамда ижтимоий-иқтисодий ва маданий ривожланиш имкониятларига кафолат берадилар. Республикалар ирқчиликка, шовинизмга, миллатчиликка, халқларнинг ҳуқуқларини чеклаш йўлидаги ҳар қандай уринишларга қатъиян қарши чиқадилар. Шартнома қатнашчилари умумбашарий ва миллий қадриятларни бирга қўшишга асосланиб иш тутадилар.

Учинчи. Республикалар халқаро ҳуқуқнинг ҳамма эътироф қилган меъёрларига биноан инсон ҳуқуқларининг устунлигини энг муҳим қоида деб тан оладилар. Барча фуқароларнинг она тилини ўрганиши ва ундан фойдаланиши имкониятига, ахборотдан бемалол фойдаланишга, дин эркинлигига, бошқа сиёсий, ижтимоий-иқтисодий, шахсий ҳуқуқлари ва эркинликларига кафолат берилади.

Тўртинчи. Республикалар фуқаролар жамиятини шакллантириш ва ривожлантиришни эркинлик ва фаровонликнинг энг муҳим шарти деб биладилар. Улар мулкчилик шаклларини ва хўжалик юритиш усулларини эркин танлаш, ижтимоий адолат ва ҳимояланиш қоидаларини рўёбга чиқариш асосида одамларнинг эҳтиёжларини қондиришга интиладилар.

Бешинчи. Иттифоқни ташкил этувчи республикалар давлат ҳокимиятига тўла-тўкис эга бўладилар, ўзларининг миллий-давлат ва маъмурий-ҳудудий тузилишини, ҳокимият ва бошқарув идоралари тартиботини мустақил равишда белгилайдилар. Улар халқ вакиллигига ва халқларнинг ўз хоҳиш-иродасини бевосита ифодалашига асосланган демократияни таг-заминли умумий қоида деб тан оладилар, мустабидликка ва бедодликка қаратилган ҳар қандай тамойилларга қарши кафил бўлиб хизмат қила оладиган ҳуқуқий давлатни барпо этишга интиладилар.

Олтинчи. Республикалар миллий анъаналарни сақлаб қолиш ва ривожлантиришни, таълим, фан ва маданиятни давлат йўли билан қўллаб-қувватлашни энг муҳим вазифалардан бири деб ҳисоблайдилар. Улар мамлакат ва бутун дунё халқларининг инсонпарварлик, маънавий қадриятларини жадал айирбошлашга ва ўзаро бойитишга кўмаклашадилар.

Еттинчи. Шартнома қатнашчилари мустаҳкам тинчлик, ядро қуролини ва бошқа оммавий қирғин қуролларини тугатиш, инсониятнинг жаҳоншумул муаммоларини ҳал этишда, давлатларнинг ҳамкорлиги ва халқларнинг бирдамлиги халқаро майдонда Иттифоқнинг бош мақсадлари эканини билдирадилар.

Республикалар халқаро ҳамжамиятнинг тўла ҳуқуқли аъзоларидир. Улар ушбу шартнома қатнашчиларининг манфаатларига ва уларнинг муштарак манфаатларига зиён етказмай, ССР Иттифоқининг халқаро мажбуриятларини бузмай, чет давлатлар билан бевосита дипломатия, консуллик, савдо алоқалари ва бошқа алоқалар ўрнатишга, улар билан ўзаро мухтор ваколатхоналар алмашишга, халқаро шартномалар тузишга ва халқаро ташкилотларнинг фаолиятида бевосита қатнашишга ҳақлидирлар.

2

ИТТИФОҚНИНГ ТУЗИЛИШИ

1-модда. ССР Иттифоқига аъзолик

Республикаларнинг ССР Иттифоқига аъзолиги ихтиёрийдир. Шартномада қатнашувчи республикалар тенг ҳуқуқларга эгадирлар ва зиммаларига тенг мажбуриятлар оладилар.

Шартномада қатнашувчи республикалар иттифоққа бевосита ёки бошқа республикалар таркибида кирадилар. Бу уларнинг ҳуқуқларига зиён етказмайди ва шартнома юзасидан олган мажбуриятлардан халос этмайди.

Бири иккинчисининг таркибига кирадиган республикалар ўртасидаги муносабатлар улар ўртасидаги шартномалар ва битимлар билан тартибга солинади.

ССР Иттифоқи шартномани тан олувчи бошқа суверен давлатларнинг кириши учун очиқдир. Иттифоққа янги аъзоларни қабул қилиш тўғрисидаги қарор шартнома барча қатнашчиларининг розилиги билан қабул этилади.

Шартномада қатнашувчи республикалар шартнома қатнашчилари белгилаган тартибда иттифоқдан эркин чиқиш ҳуқуқига эга бўладилар.

2-модда. Фуқаролик

ССР Иттифоқига кирувчи республиканинг фуқароси айни вақтда ССР Иттифоқининг фуқароси ҳисобланади.

ССР Иттифоқи фуқаролари ССР Иттифоқи Конституциясида, қонунлари ва халқаро шартномаларида мустаҳкамлаб берилган тенг ҳуқуқларга, эркинликларга ва мажбуриятларга эгадирлар.

3-модда. Ҳудуд

ССР Иттифоқининг ҳудуди шартномада қатнашувчи барча республикаларнинг ҳудудларидан иборат.

Иттифоққа кирувчи республикалар шартнома имзоланган пайтда улар ўртасида мавжуд бўлган чегараларни тан оладилар.

Республикалар ўртасидаги чегаралар улар ўртасидаги битимга мувофиқкина ўзгартирилиши мумкин.

4-модда. Республикалар ўртасидаги муносабатлар

Республикалар ўртасидаги муносабатлар ушбу шартнома билан ҳамда унга зид бўлмаган бошқа шартномалар ва битимлар билан тартибга солинади.

Шартномада қатнашувчи республикалар ўзларининг иттифоқ таркибидаги ўзаро муносабатларини тенглик, суверенитетни, ҳудудий яхлитликни ҳурмат қилиш, ички ишларга аралашмаслик, баҳсларни тинч воситалар билан ҳал этиш, ҳамкорлик, ўзаро ёрдам асосига, иттифоқ шартномаси ва республикалараро битимлар юзасидан олинган мажбуриятларни виждонан бажариш асосига қурадилар.

Шартномада қатнашувчи республикалар бир-бирларига нисбатан куч ишлатмаслик, куч ишлатиш билан дўқ урмаслик, бирон-бир зўравонлик ҳаракатларини қилмаслик, бошқа республикаларнинг ҳудудий яхлитлигига тажовуз этмаслик мажбуриятини оладилар.

Республикалар ўз ҳудудида ажнабий давлатларнинг қуролли тузилмалари ва ҳарбий базалари жойлаштирилишига йўл қўймаслик, иттифоқ мақсадларига зид бўлиб тушадиган ёки унга кирувчи республикаларнинг манфаатларига қарши қаратилган битимларни тузмаслик мажбуриятини оладилар.

5-модда. ССР Иттифоқидаги ваколатларнинг фарқлаб қўйилиши

Шартнома қатнашчилари ССР Иттифоқига қуйидаги ваколатларни:

— иттифоқ ва унга кирувчи республикалар суверенитетини ҳамда ҳудудий яхлитлигини ҳимоя қилиш;

— ССР Иттифоқининг давлат хавфсизлигини таъминлаш, ССР Иттифоқи давлат чегарасини белгилаш ва қўриқлаш; ССР Иттифоқининг давлат чегарасини тегишли республиканинг розилиги билан ўзгартириш;

— ССР Иттифоқи мудофаасини ташкил этиш ҳамда ССР Иттифоқи қуролли кучларига, ССР Иттифоқи чегара, ички ва темир йўл қўшинларига раҳбарлик қилиш; уруш эълон қилиш ва сулҳ тузиш;

— мудофаа корхоналари ва ташкилотларига қурол-яроғлар ва ҳарбий техника яратиш ҳамда ишлаб чиқариш соҳасида раҳбарлик қилиш;

— умумиттифоқ ташқи сиёсатини амалга ошириш; чет давлатлар ва халқаро ташкилотлар билан муносабатларда вакиллик қилиш; ССР Иттифоқининг халқаро шартномаларини тузиш; иттифоқ ва республикаларнинг ташқи сиёсий фаолиятини мувофиқлаштириб туриш;

— ССР Иттифоқи ваколатлари доирасида ташқи иқтисодий фаолиятни амалга ошириш;

— иттифоқ бюджетини тасдиқлаш ва ижро этиш;

— космик тадқиқотларни, умумиттифоқ алоқа ва ахборот, геодезия ва картография, метрология ва стандартлаш системаларини бошқариш;

— ССР Иттифоқи Конституцияси ва қонунларига риоя этилишини назорат қилиш; иттифоқ қарамоғига кирувчи масалалар юзасидан қонунлар қабул қилиш; республикалар билан келишилган масалалар юзасидан қонун асосларини белгилаш;

— жамоат тартибини сақлаш ва жиноятчиликка қарши кураш соҳасидаги фаолиятини мувофиқлаштириб туриш ваколатларини беради.

ССР Иттифоқи республикалар билан биргаликда қуйидаги ваколатларни:

— ССР Иттифоқи Конституциясини қабул этиш, унга ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш; ССР Иттифоқи фуқароларининг ҳуқуқлари ва эркинликларини таъминлаш;

— ССР Иттифоқининг ташқи сиёсат йўлини белгилаш ҳамда иттифоқ давлат ҳокимиятининг олий идоралари системаси орқали шу йўлнинг амалга оширилишини назорат қилиш; ССР Иттифоқи ва республикалар фуқароларининг халқаро муносабатлардаги ҳуқуқларини ҳамда манфаатларини ҳимоя қилиш; ташқи иқтисодий фаолият асосларини белгилаб бериш; ягона божхона иши; иттифоқ ва республикаларнинг иқтисодий зона ва ССР Иттифоқининг денгизлар соҳили яқинидаги табиий бойликларига бўлган суверен ҳуқуқларини амалга ошириш;

— ССР Иттифоқи ва унга кирувчи республикалар давлат хавфсизлигининг стратегиясини белгилаш; иттифоқ аъзоларининг давлат хавфсизлигини таъминлаш; ССР Иттифоқи давлат чегараси, ССР Иттифоқи денгиз бўшлиқлари ва осмон бўшлиғи режимини белгилаш;

— ССР Иттифоқининг ҳарбий сиёсатини белгилаш; ССР Иттифоқининг мудофаасини ташкил этиш ва таъминлаш тадбирларини амалга ошириш; республикалар ҳудудида қўшинларнинг ва ҳарбий объектларнинг жойланиши ҳамда фаолияти билан боғлиқ бўлган масалаларни ҳал этиш; ҳарбий хизматга чақириш ва уни ўташнинг ягона тартибини белгилаш; халқ хўжалигининг сафарбарлик тайёрлигини уюштириш;

— мамлакат ижтимоий-иқтисодий тараққиёти стратегиясини белгилаш ва умумиттифоқ бозорини ривожлантириш учун шароит яратиш; умумий валютага асосланган ягона молия-кредит, пул, солиқ ва нарх сиёсатини ўтказиш; иттифоқ бюджетини тузиш ва унинг ижросини назорат қилиш; ССР Иттифоқининг олтин захирасидан, олмос ва валюта жамғармаларидан фойдаланиш; умумиттифоқ дастурларини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш; маҳаллий ривожланиш ҳамда табиий офатлар ва фалокатларнинг оқибатларини тугатиш умумиттифоқ жамғармаларини, шунингдек республикалар билан келишилган бошқа жамғармаларни вужудга келтириш ҳамда уларни идора қилиш; ажнабий давлатларга ёрдам бериш, халқаро қарз олиш ва қарз бериш тўғрисида битимлар тузиш; давлатнинг ташқи ва ички қарзларини тартибга солиш;

— мудофаа корхоналари ва ташкилотларига фуқаролар учун керакли маҳсулотларни яратиш ва ишлаб чиқариш соҳасида раҳбарлик қилиш;

— мамлакатнинг ягона ёқилғи-энергетика системасини, темир йўл, ҳаво, денгиз транспорти ва магистрал қувурларини бошқариш;

— табиатдан фойдаланиш ва атроф муҳитини муҳофаза қилиш асосларини белгилаш, келишилган экология сиёсатини ўтказиш;

— ижтимоий сиёсат асосларини, шу жумладан иш билан таъминлаш ва аҳолининг кўчиши, меҳнат шароитлари ва уни муҳофаза қилиш, ижтимоий таъминот ва суғурта, халқ таълими, соғлиқни сақлаш, оилани, оналик ва болаликни муҳофаза қилиш масалаларини белгилаш; энг оз тирикчилик даражасини кафолатли таъминлаш; маданиятни ривожлантиришга кўмаклашиш;

— оз сонли халқларнинг азалий истиқомат муҳитини сақлаб қолишини, уларнинг иқтисодий ва маданий ривожланиши учун зарур шароитларни таъминлаш;

— фундаментал илмий тадқиқотларни ташкил этиш ва ўтказиш ҳамда фан-техника тараққиётини рағбатлантириш; олий мактабни ривожлантиришдаги, олий малакали илмий педагог кадрларни тайёрлашдаги ва уларни аттестациядан ўтказишдаги сиёсатни ва асосий қоидаларни белгилаш ваколатларини амалга оширади.

Ушбу моддада белгиланган ваколатлар иттифоқ шартномасида қатнашувчи барча республикаларнинг розилиги билангина ўзгартирилиши мумкин.

ССР Иттифоқининг ваколатларини амалга ошириш ёки ССР Иттифоқи билан республикаларнинг биргаликдаги ваколатлари соҳасидаги ҳуқуқларни амалга ошириш ва вазифаларни ижро этиш масалалари юзасидан баҳслар келиштирувчилик тартиб-қоидалари воситаси билан ҳал этилади. Келишувга эришилмаган тақдирда баҳслар ССР Иттифоқи конституциявий судининг муҳокамасига ҳавола этилади.

6-модда. Иттифоқ ваколатларини амалга оширишда республикаларнинг иштироки

Республикалар ССР Иттифоқининг ваколатларини амалга оширишда иттифоқ идораларини биргаликда тузиш, манфаатлар ва ҳаракатларни келиштиришнинг бошқа омиллари ҳамда тартиб-қоидаларини вужудга келтириш воситаси орқали қатнашадилар.

Ҳар бир республика ССР Иттифоқи билан битим тузиш орқали ўзининг айрим ваколатларини амалга оширишни иттифоққа қўшимча равишда топшириши, иттифоқ эса барча республикаларнинг розилиги билан ўзининг айрим ваколатларини уларнинг ҳудудида амалга оширишни улардан бирига ёки бир нечасига топшириши мумкин.

7-модда. Мулкчилик

ССР Иттифоқи ва республикалар ССР Иттифоқи ва республикаларнинг қонунларида кўзда тутилган мулкчилик барча шаклларининг эркин ривожланиши ва ҳимоя қилинишини таъминлайдилар, ягона умумиттифоқ бозори амал қилишига кўмаклашадилар.

Республикалар ўз ҳудудидаги ер, ерости бойликларининг ва бошқа табиий ресурсларнинг, шунингдек давлат мол-мулкининг мулкдоридирлар, давлат мол-мулкининг шартнома асосида иттифоқ зиммасига юклатилган ваколатларни амалга ошириш учун унинг мулки қилиб мустаҳкамлаб қўйилган қисми бундан мустаснодир.

Иттифоқ мулкидан республикаларнинг муштарак манфаатлари йўлидагина, шу жумладан уларнинг ижтимоий-иқтисодий тараққиёт даражасини бараварлаштириб олиш мақсадида фойдаланилади ҳамда бу мулк шу манфаатлар йўлида кўпайтириб борилади.

Республикалар ССР Иттифоқининг олтин, олмос ва валюта жамғармаларида ўз улуши бўлиши ҳуқуқига эгадирлар ва шу жамғармалардан фойдаланишда қатнашадилар.

Иттифоқнинг ваколатларини рўёбга чиқариш учун ердан, ерости бойликларидан ва бошқа табиий ресурслардан фойдаланиш республикаларнинг ССР Иттифоқи фаолияти учун зарур шароит яратадиган қонунлари доирасида амалга оширилади.

8-модда. Солиқлар ва йиғимлар

Республикалар солиқлар ва йиғимларни мустақил равишда тайинлайдилар, ўз бюджетини белгилайдилар.

ССР Иттифоқининг ваколатлари амалга оширилиши учун республикалар билан келишиб белгиланадиган миқдорларда иттифоқ солиқлари ва йиғимлари, шунингдек умумиттифоқ дастурларига улуш ажратмалари белгиланади. Мазкур ажратмаларнинг ҳажми ва ишлатиладиган соҳаси иттифоқ билан республикалар ўртасидаги ҳар йилги битим билан уларнинг ижтимоий-иқтисодий тараққиёти кўрсаткичлари эътиборга олиниб, тартибга солинади.

9-модда. ССР Иттифоқи Конституцияси

Иттифоқ шартномаси СССР Конституциясининг асосидир.

ССР Иттифоқининг Конституцияси шартномада қатнашувчи давлатлар вакилларининг съезди томонидан қабул қилинади.

ССР Иттифоқининг Конституцияси иттифоқ шартномасига зид бўлмаслиги керак.

10-модда. Қонунлар

ССР Иттифоқи қонунлари, республикаларнинг конституциялари ва қонунлари иттифоқ шартномасининг қоидаларига зид бўлмаслиги керак.

ССР Иттифоқининг қонунлари унинг қарамоғидаги масалалар бўйича устунликка эга бўлади ҳамда барча республикалар ҳудудида ижро этиш учун мажбурийдир.

Республиканинг қонунлари ўз ҳудудида иттифоқ қарамоғига топширилган масалалардан бошқа барча масалалар бўйича устунликка эга бўлади.

ССР Иттифоқи билан республикаларнинг биргаликда юритадиган масалалар бўйича ССР Иттифоқининг қонунлари мазкур қонунларда манфаатларига дахл қиладиган республика эътироз билдирмаган тақдирда кучга киради.

Республика, агар ССР Иттифоқининг қонуни иттифоқ шартномасини бузадиган бўлса, республика конституциясига, шунингдек унинг ўз ваколатлари доирасида қабул этган қонунларига зид келадиган бўлса, унга қарши норози бўлиб, шикоят билдиришга ҳақлидир. ССР Иттифоқи, агар республиканинг қонунлари иттифоқ шартномасини бузадиган бўлса, СССР Конституциясига, шунингдек ССР Иттифоқи ўз ваколатлари доирасида қабул этган қонунларга зид бўлса, норози бўлиб, шикоят билдиришга ҳақлидир. Иккала ҳолдаги баҳслар келиштирувчилик тартиб-қоидалари воситаси билан ҳал қилинади ёки ССР Иттифоқи конституциявий судига топширилади.

3

ИТТИФОҚ ИДОРАЛАРИ

11-модда. Иттифоқ идораларининг шакллантирилиши

Иттифоқ ҳокимият ва бошқарув идоралари республикаларнинг вакиллиги асосида шакллантирилади ҳамда ушбу шартноманинг қоидаларига қатъий мувофиқ равишда ишлайди.

12-модда. ССР Иттифоқи Олий Кенгаши

Иттифоқнинг қонун чиқарувчилик ҳокимиятини ССР Иттифоқи Олий Кенгаши амалга оширади, у икки палатадан иборат бўлади: ССР Иттифоқи Олий Кенгашининг юқори палатаси — республикалар кенгаши иттифоққа бевосита кирувчи республикаларда сайланадиган тенг сонли вакиллардан шаклланади.

ССР Иттифоқи Олий Кенгашининг қуйи палатаси — Иттифоқ Кенгаши бутун мамлакат аҳолиси томонидан тенг сонли сайловчилар бўлган сайлов округлари бўйича сайланади.

ССР Иттифоқининг Олий Кенгашида барча миллий-ҳудудий тузилмаларнинг вакиллари бўлишига кафолат берилади.

Муқобил нусха:

(Иттифоқнинг қонун чиқарувчилик ҳокимиятини СССР Олий Кенгаши амалга оширади, у икки палатадан иборат бўлади.

СССР Олий Кенгашининг республикалар кенгаши ушбу шартномада қатнашувчи республикаларда сайланган тенг сонли вакиллардан шаклланади.

СССР Олий Кенгашининг иттифоқ кенгаши бутун мамлакат аҳолиси томонидан тенг сонли сайловчилар бўлган сайлов округларида сайланади.

СССР Олий Кенгашида барча миллий-ҳудудий тузилмаларнинг вакиллари бўлишига кафолат берилади).

13-модда. ССР Иттифоқининг Президенти

ССР Иттифоқининг Президенти — олий ижроия-бошқарув ҳокимиятига эга бўлган иттифоқ давлатининг бошлиғидир.

ССР Иттифоқининг Президенти иттифоқ шартномасига, ССР Иттифоқи Конституцияси ва қонунларига риоя этилишининг кафили бўлиб иш кўради; ССР Иттифоқи Қуролли Кучларининг олий бош қўмондонидир; чет мамлакатлар билан муносабатларда иттифоқ номидан вакиллик қилади; ССР Иттифоқи халқаро мажбуриятларининг бажарилишини назорат қилади.

Президент иттифоқ фуқаролари томонидан умумий, тенг ва тўғридан-тўғри сайлов ҳуқуқи асосида, яширин овоз бериш йўли билан беш йил муддатга сайланади ва кетма-кет икки муддатдан ортиқ сайланмайди. Умуман иттифоқда ва кўпчилик республикаларда овоз беришда қатнашган сайловчилар овозларининг ярмидан кўпини олган номзод сайланган ҳисобланади.

14-модда. ССР Иттифоқининг вице-президенти

ССР Иттифоқининг вице-президенти ССР Иттифоқининг Президенти билан бирга сайланади. ССР Иттифоқининг вице-президенти ССР Иттифоқи Президенти берган ваколатга биноан унинг айрим вазифаларини бажаради ва Президент йўқ бўлган ҳолларда ва у ўз вазифаларини амалга оширишига имконият бўлмаган ҳолларда СССР Президентининг ўрнини босади.

15-модда. Федерация кенгаши

Федерация кенгаши ССР Иттифоқи Президенти раҳбарлигида иттифоқ ички ва ташқи сиёсатининг асосий масалаларини кўриб чиқиш, республикаларнинг ҳаракатларини келиштириш, иттифоқ билан республикаларнинг муносабатларини мувофиқлаштириб туриш учун ССР Иттифоқининг вице-президенти, республикаларнинг Президентлари (олий давлат мансабдор шахслари)дан иборат қилиб тузилади.

16-модда. ССР Иттифоқи Вазирлар кабинети

ССР Иттифоқининг Вазирлар кабинети ССР Иттифоқининг Президенти томонидан ССР Иттифоқи Олий Кенгаши билан келишиб, ССР Иттифоқининг бош вазири, бош вазирнинг ўринбосарлари, вазирлардан, ССР Иттифоқининг бошқа давлат идоралари раҳбарларидан иборат таркибда тузилади.

Вазирлар кабинетининг ишида республикалар ҳукуматларининг бошлиқлари ҳал қилувчи овоз ҳуқуқи билан қатнашишлари мумкин.

ССР Иттифоқи Вазирлар кабинети иттифоқнинг ваколатларига мувофиқ иш кўради, СССР Президентига бўйсунади ва ССР Иттифоқи Олий Кенгаши олдида жавоб беради.

17-модда. ССР Иттифоқининг конституциявий суди

ССР Иттифоқининг конституциявий суди ССР Иттифоқи ва республикаларнинг қонун ҳужжатлари, ССР Иттифоқи Президентининг ва республикалар Президентларининг фармонлари, ССР Иттифоқи Вазирлар кабинетининг меъёрий ҳужжатлари иттифоқ шартномасига ва ССР Иттифоқи Конституциясига мувофиқлиги тўғрисидаги масалаларни кўриб чиқади, шунингдек иттифоқ билан республикалар ўртасидаги ҳамда республикалар ўртасидаги улар қонун ҳужжатлари конституцияга мувофиқлиги тўғрисидаги баҳсларни ҳал этади.

18-модда. Иттифоқ судлари

Иттифоқ судлари ССР Иттифоқининг олий судидан, ССР Иттифоқининг олий ҳакамлик судидан, ССР Иттифоқи Қуролли Кучларидаги судлардан иборат.

ССР Иттифоқининг олий суди билан ССР Иттифоқининг олий ҳакамлик суди иттифоқ ваколатлари доирасидаги судлов ҳокимиятини амалга оширади. Республикалар олий судлов, ҳакамлик идораларининг раислари лавозимларига кўра тегишли равишда ССР Иттифоқи олий суди ва ССР Иттифоқи олий ҳакамлик суди таркибига кирадилар.

19-модда. ССР Иттифоқи прокуратураси

ССР Иттифоқи қонун ҳужжатларининг ижросини назорат қилиш ССР Иттифоқи бош прокурори, республикаларнинг бош прокурорлари (прокурорлари) ва уларга бўйсунувчи прокурорлар томонидан амалга оширилади.

ССР Иттифоқининг бош прокурори СССР Олий Кенгаши томонидан тайинланади ва унга ҳисоб беради.

Республикаларнинг бош прокурорлари (прокурорлари) республикаларнинг олий қонун чиқарувчи идоралари томонидан тайинланади ва лавозимларига кўра ССР Иттифоқи прокуратурасининг ҳайъати таркибига киради. Улар Иттифоқ қонунларининг ижросини назорат қилиш соҳасидаги фаолиятлари хусусида республикаларнинг олий қонун чиқарувчи идораларига ҳам, шунингдек ССР Иттифоқи бош прокурорига ҳам ҳисоб берадилар.

4

ЯКУНИЙ ҚОИДАЛАР

20-модда. ССР Иттифоқининг расмий тили

Шартнома қатнашчилари рус тилини ССР Иттифоқининг расмий тили деб тан оладилар.

21-модда. ССР Иттифоқининг пойтахти

ССР Иттифоқининг пойтахти Москва шаҳридир.

22-модда. ССР Иттифоқининг давлат рамзлари

ССР Иттифоқи давлат гербига, байроғига ва мадҳиясига эга бўлади.

23-модда. Иттифоқ шартномасининг кучга кириши

Иттифоқ шартномаси республикалар давлат ҳокимиятининг олий идоралари томонидан қабул қилинади ва республикаларнинг мухтор делегациялари томонидан имзоланган пайтдан бошлаб кучга киради. Иттифоқ шартномаси ССР Иттифоқи Федерация кенгашининг қарорига биноан имзолар учун очиб қўйилади.

Уни имзолаган республикалар учун ССР Иттифоқини тузиш тўғрисидаги 1922 йил шартномаси шу санадан эътиборан ўз кучини йўқотган деб ҳисобланади.

Иттифоқ билан иттифоқ шартномасини имзоламаган республикаларнинг муносабатлари ССР Иттифоқининг амалдаги қонунлари, ўзаро мажбуриятлар ва битимлар асосида тартибга солиниши лозим.

24-модда. Иттифоқ шартномасини ўзгартириш

Иттифоқ шартномаси ёки унинг айрим қоидалари республикаларнинг тақдимларига биноан фақат ССР Иттифоқига аъзо бўлган барча давлатларнинг розилиги билангина бекор қилиниши, ўзгартирилиши ёки тўлдирилиши мумкин.

25-модда. Шартномага иловалар

Ушбу шартноманинг иловалари бор, уларда шартнома моддаларини амалга ошириш тартиб-қоидалари, воситалари ва муддатлари баён этилган.

Иловаларнинг рўйхати, уларни тайёрлаш ва имзолаш муддатлари шартномада қатнашувчи республикалар томонидан баённомада келишиб олинади, мазкур баённома шартноманинг бир қисми ҳисобланади.

2-уйсозлик комбинатининг 4-қурилиш бошқармасида чапдаги суратда тасвирланган монтажчи Н. Тожиев номини кўпчилик ҳурмат билан тилга олади. Кўп йиллардан бери Тошкент қурилишларида фидокорона меҳнат қилиб келаётган бу илғор қурувчи ҳамшаҳарларимизга шинам уй-жойлар бунёд этаётганлигидан ўзини бахтли деб ҳисоблайди.

Тошкентдаги асбобсозлик заводининг илғор ишчиларидан Х. Муртазова (чапда) ва В. Корчиналар ҳам ишчи номини эъзозлаб келаётган илғорлардан ҳисобланишади. Улар тайёрлаётган маҳсулотлар ўзининг сифати билан ажралиб туради. Кунлик топшириқларни ортиғи билан адо этиш бу илғор ишчиларнинг шиорига айланган.

Т. Каримов суратлари.

МУСТАҚИЛЛИК ҲАРАКАТИ МУҚАРРАР

(Давоми. Боши 1-бетда).

(Давоми. Боши 1-бетда).

ҳақда ишонч билан гапираяпман. Горбачев командаси деб аталган одамларнинг баъзилари ўз вазифасини бажаришга қодир эмаслигини бир неча бор кўрсатишди. Мен уларни ақлли, масъулиятли одам эмас, демоқчимасман. Бу юк уларга ҳаддан ташқари оғирлик қилди, бинобарин улар «маъзур тутгайсиз» деган гап ҳам борлигини эслаб ўзларини бошқа бирор соҳада синаб кўришлари лозим эди. Совет иқтисодиётининг тангликка учраши натижасида халқ ҳукуматга ишонмай қўйди. Мен яна ҳозирча Горбачевнинг ўрнини эгаллайдиган одам йўқ экан, биз уни қўллаб-қувватлашимиз керак дедим. Ҳозир у атрофидаги одамларни ўзгартираяпти. Тўғри, ҳали команда тўла тўпланганича йўқ. Павловга келганда эса, ҳозирги шароитда Павлов мамлакатга зарур бўлган одам деб ҳисоблайман, бошқалари хусусида ҳозирча аниқ гап айтиш қийин. Менинг фикрим бундай: аввало, вазифани ўртага қўйиш, сўнгра бу вазифани бажарадиган одамларни танлаш керак. Айни шу нуқтаи назардан М. Горбачев биз қаёққа қараб кетаётганлигимизни, қандай босқичлардан ўтишимизни аниқ белгилаб бериши керак.

— 1989 йилда Ўзбекистонда ҳам месхети турклари билан миллатлараро қонли тўқнашув бўлди. Бунинг сабаблари нимада? Кескинликни қандай тугатиш мумкин?

— Саволингизнинг сўнгги қисмидан бошлайман. Кескинлик тугатилган, ҳозир бундай кескинлик йўқ. Фарғона воқеаларига, республиканинг бошқа жойларида, хусусан Тошкент вилоятида юз берган можароларга келганда эса булар ўнлаб йиллар давомида тўпланиб қолган кўпгина ижтимоий-иқтисодий муаммолар ҳал қилинмаганлигининг оқибатидир, бошқа сабаблар ҳам мавжуд. 45 йилдан кўпроқ олдин Сталин ҳукмронлиги йилларида бутун-бутун халқларга, шу жумладан месхети туркларига нисбатан йўл қўйилган тарихий адолатсизлик тўғрисида гапирмаслик нотўғри бўлур эди. Ўзбекистонга бадарға қилинган бошқа халқлар — қрим татарлари, чеченлар, ингушлар билан биргаликда 150 мингга яқин месхети туркларини олиб келишди. Шу йиллар давомида улар ўзбеклар ва республикамиздаги бошқа халқлар билан ёнма-ён яшаб келишди. Мамлакатда қайта қуриш бошланди, СССР Олий Кенгаши йўл қўйилган тарихий адолатсизликни қоралади. Бироқ бир ишни бошладик-у, охирига етказмадик — бу адолатсизлик тўғрисида бутун дунёга эълон қилдик, бироқ уни тўғрилаш йўлларини таклиф қилмадик. Қрим татарлар уюшқоқлиги ва аниқ мақсадни кўзлаб иш олиб бориши туфайли ўз аждодлари ерига қайтишга муваффақ бўлдилар. Месхети турклари ҳаракатининг шимолий Кавказдаги раҳбарлари эса шунчаки митинглар ва намойишлар ташкил этибгина қолмай, ватандошларини маҳаллий аҳолига ғиж-ғижлай бошладилар, шу тариқа бошқариб бўлмайдиган жараёнларни вужудга келтирдилар. Мен буни юз берган воқеанинг асосий сабаби демоқчимасман. Биз 45 йил бирга яшадик, Ўзбекистонда ҳеч ким келгиндилар бу ердан чиқиб кетсин, деган эмас.

Мантиққа зид туюлса ҳам ошкоралик, демократиялаш жараёнлари ҳар қандай гапни гапириш, ҳар қандай ишни қилиш мумкин бўлган вазиятни вужудга келтирди. Демократияни ҳамма нарсани қилиш мумкин, деб тушуна бошлашди. Республика раҳбарияти воқеаларнинг олдини олиш учун сезгирлик кўрсата олмади. Фарғона фожиасидан олдин юз берган барча жараёнларга сиёсий баҳо берилмади. Ўзингиз хулоса чиқараверинг, маҳаллий оммавий ахборот воситаларида бу фожиа тўғрисида фақат 10 кундан кейингина хабар қилинди — зора тинч ўтиб кетса, деб кутиб туришди. Яна бу қарама-қаршиликка жалб қилинган одамларнинг умумий маданияти даражасини, онги савиясини ҳам ҳисобга олиш керак, халқлар унча қизиққон бўлмаган шимолда бундай жараёнлар қон тўкилишига олиб келмайди.

— Ўзбекистон ҳамиша Москвадаги марказнинг ва хўжалик юритиш буйруқбозлик системасининг масъулиятсизлиги қурбони бўлиб келган. Пахта яккаҳокимлигини тиқиштириш атроф муҳитини ҳамда меҳнат ва турмушнинг анъанавий маданиятини бузиш тимсоли бўлиб қолди. Ҳозирги вақтда республикангизда вужудга келган вазият қандай, оқибатларни тугатиш учун нималар қилинмоқда?

— Тўғри, пахта яккаҳокимлиги республика иқтисодиётининг бир томонлама ривожланиб, иттифоқнинг хомашё базасига айланиб қолишига олиб келди. Натижада Ўзбекистон энг оддий саноат маҳсулотларига эҳтиёжининг ярмини ҳам қондиришга қодир эмас. етиштирилган пахтанинг атиги 9 фоизи республикада қайта ишланади. Бир қанча вилоятлар ва районларда экин майдонлари нисбатида пахтазорлар 75—80 фоизни ташкил қилди. Натижада асрлар давомида четга дон, мева ва бошқа озиқ-овқат маҳсулотлари чиқарган минтақа бундай маҳсулотларнинг йирик истеъмол қилувчисига айланди. Пахта яккаҳокимлиги атроф муҳитга ҳам, қишлоқ аҳолисига ҳам қандай зарар келтирганлигини тасаввур этиш қийин эмас, бутифос ва бошқа химиялаштириш воситалари ҳавони ва сувни тозалайдиган воситалар эмас, десам фикримга қўшилсангиз керак.

Сўнгги йилларда аҳвол аста-секин ўнгланмоқда, пахта майдонлари қисқармоқда (1987 йилда 2 миллион 108 минг гектар ерга чигит экилган бўлса, 1990 йилда 1 миллион 826 минг гектар ерда пахта етиштирилди). Суғориладиган ерларни пахтадан бўшатиб олиш колхозлар ва совхозлар ҳудудларида томорқа участкаларини кенгайтириш ва якка тартибда уй-жой қуриш учун ер ажратиб бериш каби катта ижтимоий масалани қисман ҳал этиш имконини берди.

Шуниси диққатга сазоворки, пахта ҳосилдорлиги ортиши (гектар ҳисобига 23,1 центнердан 27,7 центнерга етиши) туфайли ялпи пахта етиштириш камайгани йўқ. Пахтачилик бундан буён ҳам қишлоқ хўжалигининг асосий тармоғи бўлиб қолаверади. Лекин пахта яккаҳокимлигига қайтилмайди. Жуда бой минерал хом ашё ресурсларимиз негизида аҳолининг барча эҳтиёжларини таъминлай оладиган комплексни аллақачон барпо этиш мумкин эди, лекин энг даҳшатлиси шундаки, бизнинг миллий хусусиятларимиз, анъаналаримиз ҳисобга олинмади. Ҳозир бизнинг иқтисодиётимиз бутунлай бузилган, бизнинг хом ашёмиздан тайёр маҳсулотни, афсуски, бошқа жойларда олишади, буларнинг ҳаммаси миллий даромад даражасига, турмуш даражасига таъсир қилмай қолмади. Бугунги кунда ҳам бизда «шахсни ҳар томонлама камол топтириш учун» шароит яратадиган ҳамма нарсалар йўқ. Лекин нима учун биз бундай аҳволга тушиб қолганлигимизни аниқ англаш аниқ ҳаракатларга, аниқ мақсадларга асос бўлади. Халқимиз жуда ажойиб, меҳнатсевар, фаровонлик меҳнат орқали келишини жуда яхши билади. Меҳнат ресурслари соҳасидаги имкониятларимиз ҳам жуда яхши, — аҳолининг 47 фоизи ёки 8 миллион 600 минг киши 16 ёшгача бўлган болалардир. Ҳозир республикада халқ ҳунармандчилиги фаол тикланмоқда. Хуллас биз капитализмни четлаб социализмга ўтдик, деган сунъий равишда тиқиштирилган назариянинг, ўнлаб йиллар давомида вужудга келган вазиятнинг оқибатлари тугатилмоқда. Ўзбекистон фақат иқтисодиётда эмас, бошқа соҳалардаги мавжуд бузилишларни тўғрилаш учун дастлабки, лекин дадил қадамларни қўймоқда.

— Иттифоқдош республикалар, жумладан Ўзбекистон ҳам чет мамлакатлар билан мустақилроқ алоқаларни ривожлантиришга ҳаракат қилмоқда. Сизнингча, Германия билан алоқаларни қандай қилиб мустаҳкамлаш мумкин? Масалан, шаҳарлар ўртасида шериклик муносабатларини ёки ГФРнинг айрим федерал ўлкалари билан алоҳида алоқаларни ўрнатиш учун қандай имкониятлар бор?

— Аввало Ўзбекистон билан Германия ўртасидаги ўзаро ҳамкорлик учун мавжуд имкониятлардан яхши фойдаланилмаётганлигини таъкидлаб ўтаман. Ҳозирнинг ўзида республикага комплекс технология линиялари, машина-ускуналар ва шу кабиларни етказиб бериш учун бир қанча битим тузилди. Биз эса бевосита алоқалар ўрнатиш ва мулоқот қилишга, мавжуд алоқаларни мустаҳкамлаш ва кенгайтиришга тайёрмиз. СССР ва Германияда юз берган ўзгаришлар ҳам ҳукуматлараро даражада, ҳам айрим федерал ўлкалар, шаҳарлар, ҳудудий-маъмурий тузилмалар ўртасида, корхоналар ва фирмалар ўртасида бевосита ўзаро манфаатли алоқалар ўрнатиш учун сифат жиҳатдан янги имкониятлар очади. Ўзбекистонда қабул қилинаётган корхоналар ва ишбилармонлик фаолияти, солиқлар ва бошқалар тўғрисидаги қонунлар бунинг учун ҳуқуқий негиз яратади, қўшма корхоналарни ривожлантириш учун, хорижий сармояларни кенг жалб этиш ва уларни ҳимоя қилиш учун кенг имтиёзлар системасини кўзда тутади. Биз мулкчиликнинг барча шакллари тенг ҳуқуқли бўлиши тарафдоримиз, Ўзбекистонда хусусий мулк бўлади, биз буни эълон қилганмиз.

Такрор бўлса ҳам яна айтиб ўтаман: бизнинг минерал хом ашё ресурсларимиз жуда кўп, ўлкамиз бой қишлоқ хўжалик ўлкасидир — шу жиҳатдан биз ҳамма учун жозибалимиз. Мен қўшма корхоналар барпо этиш тарафдориман, бу ерда ўзимизнинг яшашимизга эмас, балки шу билан бирга бизга ёрдам берувчиларнинг ҳаммаси ишлаб пул топишига имконият берадиган бозорни барпо этиш учун хорижий банклар тузиш тарафдориман.

Яқинда мутахассисларимиз озчилик бўлса-да, Сименс фирмасида очилган курсларда таълим олганларидан сўнг иш ўргандилар. Шуни айтиш керакки, 20—30 йиллардаёқ Ўзбекистондан кўп ёшлар ўқиш учун Германияга боришарди. Тўғри кейинги воқеалар бу жараёнга тўсқинлик қилди.

Республикамизга қизиқиш билан қараётган немис фирмалари билан алоқа ўрнатишни хоҳлаймиз, албатта. Мен ҳатто шундай схемани таклиф қиламан: турли тармоқларнинг экспертлари гуруҳини бизга юборишсин, улар қайтиб борганларидан сўнг Германияда батафсил ҳисобот тақдим этишлари учун вазиятни ўрганишларига барча зарур шароитни яратиб берамиз. Мен республикамизга қизиқиш жуда катта бўлишини, салмоқли, мафкурадан ҳоли алоқалар бўлишини истайман.

Суҳбатни 1991 йил 18 февралда «Новости» ахборот агентлигининг махсус мухбири В. НИЁЗМАТОВ олиб борди.

«Ди цайт» ҳафтаномасининг 1991 йил 7 март сонидан.

Тошкент тери-пойабзал ишлаб чиқариш бирлашмасининг СССР референдуми ўтказиш комиссиясининг аъзолари 28-участкада фаоллик кўрсатишаяпти. Чапдаги суратда бирлашма партия ташкилотининг котиби Д. Қосимова ва ишчи Қ. Отауллаевлар тасвирланган. Ўнгдаги суратда эса комиссия раисининг ўринбосари, касаба уюшмаси раиси З. Содиқова (чапда) ва тикувчи Ш. Раҳматуллаеваларни кўриб турибсиз.

Т. Каримов суратлари.

Давлатимиз бутун тарихида биринчи марта халқимиз учун энг ҳаётий масала бевосита халқ томонидан ҳал этилади. Бу соҳада ҳали бирортамизда тажриба йўқ. Шундай бўлса ҳам референдум натижалари ҳеч кимда асло шубҳа туғдирмаслиги шарт. Демак, ҳамма нарса одамлар референдумни ўтказиш мақсад ва вазифаларини нақадар муфассал ва аниқ билишларига боғлиқдир. Овоз бериш тартибини яхши билиш жумҳуриятимизда шунинг учун ҳам жуда муҳимки, бизда СССР референдумини ўтказиш ўз хусусиятига эга.

Биз Тошкент шаҳар Кенгаши ташкилий-совет ва кадрлар билан ишлаш бўлими мудирининг ўринбосари Л. Н. МАМЕДОВАдан бу ҳақда гапириб беришни илтимос қилдик.

17 март—СССР референдуми куни

ОВОЗ БЕРИШ ТАРТИБИ

— Маълумки, Ўзбекистон ССР Олий Кенгашининг Раёсати СССР референдумида овоз бериш учун қўшимча бюллетенни тасдиқлади. Унинг матни қуйидагича «Ўзбекистон янгиланган Иттифоқ (Федерация) таркибида мустақил тенг ҳуқуқли жумҳурият бўлиб қолишига розимисиз?». Шундай қилиб, 17 мартда сайлов участкасига келган ўзбекистонлик ҳар бир фуқаро иккита бюллетень олади. Унинг биринчиси — асосийсида бутун мамлакат учун тасдиқланган матн бор.

Иккинчи, қўшимчасида эса бу матн бевосита жумҳуриятимизга тааллуқлидир. Ҳар икки бюллетень ўзбек ва рус тилларида бўлади. Бу ҳар бир кишига ўзи танлаган тилдаги бюллетенни олиш ва шу тилда берилган саволга жавоб бериш имконини беради.

Шуни алоҳида таъкидламоқчиманки, иккита бюллетеннинг мавжудлиги иккита референдум ўтказилади, деган маънони бермайди. Бизда битта — СССР референдуми ўтказилади. Иккинчи қўшимча бюллетень эса асосий бюллетенда қайд этилган саволга жавоб бераётган фуқаро гап нима тўғрисида кетаётганлигини аниқроқ тасаввур этиши учун керак. Яъни қўшимча бюллетень асосий бюллетенга ўзига хос изоҳдир. Бу жуда ҳам муҳим. Шунинг учун одамлар қўшимча бюллетень қандай мақсад билан қабул қилинганлигини аниқ билишлари даркор.

Тузиладиган сайловчилар рўйхатининг ҳам ўзига хос хусусиятлари бор. Сайловчиларнинг асосий рўйхатида сайлов участкаси ҳудудида яшовчи ва овоз бериш ҳуқуқига эга фуқаролар исми-шарифи қайд этилади. Бу рўйхатлар ҳозирнинг ўзида сайлов участкаларида илиб қўйилиши лозим. Шу муносабат билан мен барча тошкентликлар диққатини бир нарсага қаратмоқчиман: турли тушунмовчиликлар бўлмаслиги учун ҳозирнинг ўзида сайлов участкасида бўлиб, исми-шарифингиз овоз берувчилар рўйхатига киритилганлигини текшириб кўриш мақсадга мувофиқдир. Бу масалага аниқлик киритиш бўйича барча муаммоларни шу жойнинг ўзида участка комиссиялари аъзолари билан ҳал этиш мумкин. Рўйхатлар тўғри тузилганлигини текширишнинг аҳамияти жуда каттадир. Чунки ҳар биримиз давлатимиз тақдирини ҳал қиладиган масалага шахсан овоз беришимиз зарур. Шу сабабли бирор тушунмовчилик орқасида ҳеч ким овоз бериш ҳуқуқидан маҳрум бўлиб қолмаслиги керак.

Асосий рўйхатдан ташқари яна иккита рўйхат тузилади. Бу қўшимча рўйхат ҳамда шахсан ўз ҳудудидаги сайлов участкасига келиш имкониятига эга бўлмаган кишилар учун рўйхатдир. Бу масала ҳам изоҳни талаб қилади, деган фикрдаман. Қўшимча рўйхат бевосита овоз бериш кунида сайлов участкасида тузилади. Унга 17 март куни ўз турар жойида бўлмайдиган кишилар киритилади. Улар вақтинча яшаб турган жойларидаги энг яқин сайлов участкасига келишлари мумкин. Бунга алоҳида эътиборни қаратмоқчиман. Агар асосий рўйхатга киритилган фуқаро қандайдир сабабга кўра 17 мартда турар жойида бўлмаса (командировка, отпуска, шошилинч сафар ва ҳоказо), у ўз участка комиссиясидан СССР референдуми кунида овоз бериш ҳуқуқи бериладиган гувоҳномани барвақт олиши лозим. Бу фуқаро 17 март куни ўзи вақтинча яшаётган жойдаги энг яқин сайлов участкасига келиб ушбу гувоҳномани кўрсатганидан сўнг бюллетенлар олади. Ўз ҳудудидаги сайлов участкасига кела олмайдиган фуқаролар — беморлар, ногиронлар, юра олмайдиган қариялар ҳузурига участка комиссиясининг аъзолари бюллетенлар ва овоз бериш қутиси билан келишади. Бу ҳолларда алоҳида протокол тузилади. Шу сабабли ўз ҳудудларидаги сайлов участкаларига кела олмайдиган фуқаролар ташвишга тушмасликлари мумкин: улар ўз ҳуқуқларидан тўла фойдалана оладилар.

Овоз бериш тартиби қуйидагича: бюллетенда берилган саволга жавоблардан бирини ўчириш керак. Овоз бериш чоғида ҳар иккала жавоб ҳам қолдирилган ёки ўчирилган бюллетень ҳақиқий эмас, деб топилади.

Сайлов участкаларига бериладиган бюллетенлар сони асосий рўйхатдаги овоз берувчи фуқаролар сонига тенг бўлади. Бундан ташқари қўшимча рўйхат бўйича овоз берадиган фуқароларга умумий бюллетенлар сонининг уч фоизи қўшимча ажратилади. Овоз бериш тугагандан сўнг участка комиссияси фойдаланилмаган бюллетенларни ҳисоблаб чиқади ва уларга тегишли белги қўйиб, округ комиссиясига топширади. Шу тариқа овоз бериш натижаларини ўзгартириш, бюллетенларни алмаштиришга мутлақо йўл қўйилмайди.

Шуни қўшимча қилиш мумкинки, 17 мартда СССР референдуми маҳаллий вақт билан эрталаб соат 7 да бошланади ва кечқурун 20 да тугалланади. Тошкентликлар давлат масалаларини ҳал этишдаги бевосита иштироклари масъулиятини тўла ҳис этиб ва бу соҳадаги ўз ҳуқуқларидан фойдаланиб, сайлов участкаларига келадилар ва СССР фуқаросининг ақл-идроки, виждони нимани буюрса, шунга овоз берадилар, деб умид қиламиз.

Л. ПАРПИЕВА.

СССР халқ артисти Раззоқ Ҳамроевнинг 80 йиллигига

ДИЁР ФАРЗАНДИ

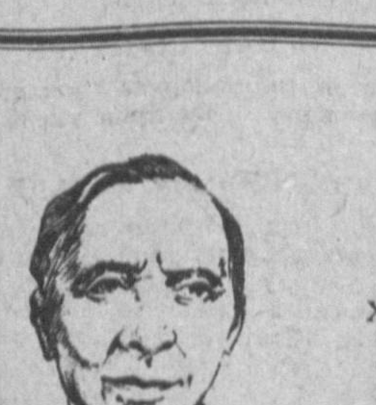

САҲНА ва кино санъатининг таниқли намояндаси, катта истеъдод, машҳур актёр ва атоқли режиссёр Раззоқ Ҳамроев ўз ижодиёти, нафис санъати ҳаммага манзур бўлган юксак маҳорат эгаси эди.

Раззоқ Ҳамроев 1910 йилда таваллуд топди, болалик чоғлари Бухорога қарашли Тезгузар қишлоғида ўтди, ёшлигидан санъатга ихлос қўйди, қаерда халқ ижодкорлари ўз маҳоратларини намойиш этса, ўша ердан қолмади, қизиқчилар, дорбозлар маҳоратига ҳавас билан боқди. Уни, айниқса, Насриддин афанди латифалари мафтун этганди, Раззоқжон ўсмирлик чоғлариданёқ жўралари даврасида Хўжа Насриддин бўлиб, турли ҳангомаларни кўрсатарди, эшакка тескари ўтириб олиб, қизиқчиликлар қиларди. Тақдирни қарангки, кейинчалик йирик кино санъати устаси бўлиб танилгач Раззоқ Ҳамроев «Хўжа Насриддиннинг саргузаштлари» бадиий фильмида бош қаҳрамон — Насриддин афандини зўр маҳорат билан яратиб, жаҳондаги кўпгина мамлакатларда довруғ таратди.

Ўттизинчи йилларда Р. Ҳамроев Тошкентдаги ўқитувчилар тайёрлайдиган институт — «Инпрос»да ўқир экан, маорифчилар бадиий ҳаваскорлик тўдасида фаол қатнашди, драмтўгарак саҳнасида намойиш этилган спектаклларда роллар ижро этди. Мана шу вақтларда у Наманганда ташкил этилаётган мусиқий драма театрига йўлланма олди ва ушбу театрнинг асосчиларидан бири бўлиб қолди. Мазкур театрда санъаткор 1931—45 йилларда актёр ва режиссёр, кейинчалик эса бош режиссёр ҳамда бадиий раҳбар бўлиб ишлади, турли муаллифларнинг асарларида бир-бирига ўхшамас ролларни ижро этди, қатор спектаклларни муваффақиятли саҳналаштирди. Хуршиднинг «Фарҳод ва Ширин»идаги Хисрав, С. Абдулланинг «Тоҳир ва Зуҳра»сидаги Нозимлар актёрнинг профессионал саҳнасида илк бор ўйнаган ролларидир.

Кейинчалик Раззоқ Ҳамроев мазкур театрда кўрсатилган Гоголнинг «Ревизор»идаги шаҳар ҳокими, Шиллернинг «Макр ва муҳаббат»идаги Фердинанд, Ян ва Чўлпонларнинг «Ҳужум»идаги эшон, Умаржон Исмоиловнинг «Рустам»даги бош қаҳрамон, Яшиннинг «Ёндирамиз»идаги Саримсоқ ролларини маҳорат билан ижро этиб, ном таратди.

1946 йилдан бошлаб то умрининг охиригача Раззоқ Ҳамроев Муқимий номидаги ўзбек Давлат мусиқали театрида ижод қилди. У театрнинг етакчи актёрларидан бўлиб хизмат қиларкан, ўнлаб бадиий санъатимиз тарихи зарварақларини бойитди. Театр санъати мухлислари қалбидан чуқур ўрин эгаллаган етук сиймолар силсиласида — Труфальдино (Гольдони «Икки бойга бир малай»), Ҳамза (К. Яшин, А. Умарий «Ҳамза»), Мальволио (Шекспир «Ўн иккинчи кеча»), Навоий (И. Маҳсумов «Навоий Астрободда») кабилар бордир. Унинг ижросидаги Муқимий (Т. Жалилов, С. Абдулла, Г. Мушель «Мавлоно Муқимий») актёрга катта шуҳрат келтирган ролллардан бири бўлди, у театр тарихига жиддий ютуқ сифатида кирди. Худди шундай. Р. Ҳамроев «Навоий Астрободда» мусиқий драмасида яратган Навоий сиймоси ҳам ўзбек саҳна навоийномаси тарихини жиддий бойитди.

Ҳаммаси бўлиб санъаткор саҳнада 100 дан зиёд ролларни ижро этди. Бу образлар ўз таржимаи ҳоли, яшаб, ҳаракат қиладиган даври, шароит ва муҳити, сиёсий ҳамда ижтимоий масҳаби, интилишлари, характери билан бир-биридан жиддий фарқ қилса-да, аммо бу Раззоқ Ҳамроев маҳорати билан мужассам этилганлиги билан яққол кўзга ташланиб турарди. Юзта образ, демак юз хил мураккаб ҳаёт буларнинг ҳар бирига жон, дард ато этиш, фалсафий мушоҳадалар бахш этиш, характер чизгиларини аниқ саралаш ва тузиш, имо-ишора, шева, зарур талаффуз топиш — буларнинг ҳамма-ҳаммаси жиддий сабот, ўткир маҳорат, катта иқтидор, бир олам чидам, зўр ирода, интизомни талаб қилади. Бу жараён бамисоли игна билан қудуқ кавлашга монанддир.

Раззоқ Ҳамроев ўзининг серқирра ижодкор эканлигини саҳна режиссёрлиги борасида ҳам кенг намойиш қила олди. Унинг салоҳияти, юксак маҳорати айниқса музикали драма сингари мураккаб жанрда кўзга ташланди, режиссёрлиги туфайли саҳнада муваффақиятли қўйилган ва томошабин меҳрини қозонган спектакллар қаторида «Фарҳод ва Ширин», «Лайли ва Мажнун», «Нурхон», «Ватан ишқи», «Гули сиёҳ», «Тошболта ошиқ», «Жон қизлар», «Фарғона тонг отгунча», «Олтин кўл» каби ўнлаб спектакллар томошабинларнинг зўр ихлосини қозонган бўлиб, улар хотирасида ҳали ҳам сақланиб келмоқда. Р. Ҳамроев саҳнага 78 спектаклни қўйди.

Р. Ҳамроевнинг совет киносанъатини ривожлантиришга қўшган ҳиссаси ҳам ниҳоятда баракалидир. Актёр ўзининг экранда яратган дастлабки образи — Нозим («Тоҳир ва Зуҳра», 1943 йил) дан сўнг, 1948 йилда «Алишер Навоий» номли бадиий фильмда буюк Навоий образини ўта муваффақиятли яратишга эришди. Ҳассос санъаткор экранда яратган мазкур образ кўп миллатли совет киносининггина эмас, балки жаҳон киносининг энг катта ютуқларидан бири бўлди. «Алишер Навоий» жаҳондаги жуда кўп мамлакатларда намойиш этилиб, миллионларча санъат мухлисларининг меҳрини қозонди ва актёрга ниҳоятда катта шуҳрат келтирди. Мазкур фильм ва Навоий ролининг беназир ижрочиси СССР давлат мукофотига ўша йилларнинг ўзидаёқ сазовор бўлиши бежиз эмасди. Ҳали ҳам бу мухлисларни мафтун этиб келмоқда. Умуман, кинофильмларда 80 ролни қойилмақом қилиб ижро этди.

Улуғ санъаткор моҳир педагог сифатида ёш театр кадрларини тарбиялаш ишига ҳам катта ҳисса қўшди — Р. Ҳамроев Тошкент давлат театр ва рассомчилик олийгоҳининг профессори сифатида қизғин фаолият кўрсатди. У ўз оила аъзолари сафидан ҳам санъаткорлар етишиб чиқишига катта аҳамият бериб келди, эндиликда унинг ўғли Жавлон — таниқли киноактёр, Ўзбекистон ССР халқ артисти, қизи Гули Ҳамроева — атоқли балерина, Ўзбекистон ССР халқ артисти, у ҳам киноактриса, набиралари Гўзал ва Беҳзодлар ҳам қатор фильмларда роллар ўйнашган, умр йўлдоши Раҳбархоним узоқ йиллардан бери жумҳурият кино студиясида монтажчи-режиссёр бўлиб, самарали ижод қилиб келмоқда. Ҳа, устод санъаткори улкан ва забардаст бир чинорга ўхшатгинг келади, киши.

1980 йилда таваллудига 70 йил тўлиши муносабати билан жонажон театрида ўтказилган шодиёнада Раззоқ Ҳамроевнинг ҳаёт ва ижоди ҳақида маъруза қилиш менга насиб этганди. Эсимда, ўшанда Раззоқ Ҳамроевнинг айтган мана бу дил сўзлари ҳамон эсимда.

—Мен ниҳоятда бахтли кишиман, чунки жонажон диёримнинг фарзандиман, шунинг билан бирга нainки халқим, балки умуминсоний санъатга хизмат қилиб келаётирман. Шунинг учун ҳам менингдек оддий бир деҳқон фарзанди бугунги кунда олий мартабаларга, юксак унвонларга сазовор бўлиб турибман. Бу эъзозлар биргина менинг учун эмас, кўп йиллардан бери мен билан ҳамнафас бўлиб келаётган устозу сафдошларим, қолаверса шогирдларим учун ҳам...

Ҳа, халқ санъаткори юксак эъзозланди, унга СССР халқ артисти унвони берилди, у СССР Давлат мукофотига сазовор бўлди. Халқлар дўстлиги, Меҳнат Қизил Байроқ, «Ҳурмат Белгиси» орденлари билан мукофотланди. Машҳур ижодкор хотирасини абадийлаштириш мақсадида (у 1980 йилда вафот этди) унинг мўътабар номи билан эндиликда билим юрти, кўча, мактаблар аталиб келмоқда. Бу халқнинг диёр фарзандига меҳр-муҳаббатининг аниқ ифодасидир.

Баҳриддин НАСРИДДИНОВ,
СССР театр арбоблари ва СССР Журналистлар уюшмаларининг аъзоси, театршунос.

САНЪАТГА ФИДОЙИЛИК

ҲАЁТДА шундай инсонлар бўладики, у ҳақдаги ажойиб хотиралар умр бўйи ёдда қолади. Атоқли санъаткор, устозимиз Раззоқ Ҳамроев ана шундай сиймолар сирасига киради. Ўзбек халқининг улуғ шоири, буюк мутафаккири, йирик давлат арбоби, ҳазрати Алишер Навоийдек буюк инсон образини яратган, ажойиб замонамиз қаҳрамонлари сиймоларида ролда чиққан Раззоқ Ҳамроев бутун умри давомида ўзининг санъатга фидойи инсон эканлигини ҳар томонлама кўрсатди. Унинг хоҳ театр саҳнасида, хоҳ кинода бўлсин яратган барча сиймолари миннатдор мухлислари қалбида сақланиб келмоқда.

Мен ҳам атоқли санъаткор билан Муқимий номидаги ўзбек Давлат мусиқали театри саҳнасида турли томошаларда, турли сиймоларни яратганлигимдан, устознинг қимматли ўгит ва маслаҳатларидан баҳраманд бўлганлигимдан бениҳоя бахтиёрман.

Ҳа, Раззоқ Ҳамроев нафақат катта актёр, балки йирик режиссёр ҳам эди. Бу ўринда биргина мисол келтириб ўтишнинг ўзи етарлидир. Бундан қирқ йил муқаддам, яъни Маннон Уйғур каби аллома билан ёнма-ён туриб «Мавлоно Муқимий» мусиқали драмасини қўйишдаги, Раззоқ аканинг маърифатпарвар ўзбек шоири Муқимий сиймосини яратишдаги елиб-югуришлари, жонкуярлиги биз каби театрнинг кекса вакиллари кўз ўнгида ҳали-ҳали турибди. Собир Абдулла асари асосида яратилган ушбу саҳна асарида театрнинг атоқли санъаткорларидан СССР халқ артисти Лутфихоним Саримсоқова, Ўзбекистон ССР халқ артистлари Шаҳодат Раҳимова, Фароғат Раҳматова, Омина Фаёзова, Сойиб Хўжаев, Рауф Болтаев, Турсунхон Жаъфарова, Ҳамза Умаров ва бошқа етакчи актёрлари саҳнада ўз маҳоратларини намойиш этишган эди.

Раззоқ Ҳамроев тиниб-тинчимас инсон эдилар. Кейинчалик ана шу томошанинг яна икки марта қайтадан саҳнага қўйилгани фикримиз далилидир. 1964—1975 йиллардаги томошанинг сўнгги вариантига бош режиссёрлик қилдилар ва постановкачи бўлдилар.

Хуллас, таваллуд топган кунининг 80 йиллиги нишонланаётган шу кезларда ардоқли устозимиз — СССР халқ артисти, СССР Давлат мукофоти, Ҳамза номидаги Ўзбекистон ССР Давлат мукофотининг совриндори, профессор Раззоқ Ҳамроевнинг сиймосида халққа, театрга сидқидилдан хизмат қилиш намунасини кўрамиз. 1946 йилдан то умрининг охиригача Муқимий номидаги ўзбек Давлат мусиқали театрида режиссёр, бош режиссёр, етук ролларнинг ижрочиси бўлиб ишлаб, саҳнада бири-биридан ранг-баранг томошалар қўйган, бири-биридан ранг-баранг сиймолар яратган устозимизнинг ҳаёт ва ижод йўллари чиндан ҳам ибратлидир.

Раъхон ТЎРАЕВА,
Муқимий номидаги ўзбек Давлат мусиқали театрининг кекса санъаткори.

ДЎППИ ТОР КЕЛГАЧ

Шаҳар ички ишлар бошқармасига ҳар куни ўнлаб хатлар келади. Уларнинг аксарият қисми шикоят ва арзномалардир. Бугунги хатларни одатдагидек кўриб ўтирган шаҳар ички ишлар бошқармасининг бошлиғи Ж. Ю. Камолхўжаевнинг юзида табассум пайдо бўлди. Чунки унинг қўлида бошқа хатлардан фарқли ўлароқ мазмундаги мактуб турарди.

«Ҳурматли Жаббор Юнусович! Сизга ташаккурнома ёзишимнинг сабаби бор. Шу йилнинг 5 январь куни уйимнинг олдидан номаълум кишилар машинамни ўғирлаб кетишди. Лекин милиция ходимлари И. Серикбоев, Э. Баумануларнинг жонкуярлиги туфайли машинам топилди. Уларга оиламиз номидан чин юракдан миннатдорчилигимни етказиб қўйсангиз..:

Ш. КОФИЗОВ,
Улуғ Ватан уруши ва меҳнат фахрийси».

Ҳа, аслида бундай хатлар бошқармага жуда кўплаб келиши керак. Негаки, милиция ходимлари кечани кеча, кундузни кундуз демай, туну кун эл осойишталигида посбонлик қилмоқдалар. Кейинги пайтда шаҳарда жиноятларнинг пайи қирқилмоқда. Уларнинг очилиши эса кўпайиб бояпти. Буларнинг ҳаммаси ишни тўғри йўлга қўя билиш оқибатидир.

Аслида милицияга ёрдам сўраб қилинадиган қўнғироқлару, милиция нима иш билан машғул ёки милиция қаёққа қараяпти, деган мазмундаги шикоятлар тез-тез бўлиб туради. Аммо посбонларимизнинг меҳнатини қадрлаб, толиққан руҳига қувват бахш этиб, чарчоғини тарқатиб, янада фаолроқ бўлишга ундовчи бундай раҳматномалар битилган мактублар камдан-кам бўлади.

Шундай бўлсада, посбонларимиз ҳамиша хизматга ҳозиру нозир, айтилган жойга етиб бориб, жиноятчини қўлга олишга эришадилар.

...Ўша куни ҳам шундай бўлган эди.

Октябрь район ички ишлар бўлимининг навбатчилик хонасидаги телефон узоқ жиринглаб қолди.

— Машинамни ўғирлаб кетишди, ёрдам беринглар, — деди трубкадан асабийлашган овоз.

— Қачон, қаерда?

— Ҳозиргина, Яккасарой кўчасидаги 74-уйнинг олдидан...

Фурсат ғанимат. Тезкор гуруҳ йўлга чиқди. Жиноят қидирув бўлимининг бошлиғи, милиция майори И. Серикбоев, милиция катта лейтенанти И. Муҳсимов ва А. Мардиевдан иборат гуруҳни машина эгаси кўз ёши билан кутиб олди. «Отахон, машинангизни албатта топамиз» деб уни юпатди милиция ходимлари.

— Айтинг, мен нима қилай, — деди Кофизов.

— Кутинг. Ўғри узоққа кетмайди. У албатта қайтиб келади. Сиз эса дарҳол бизга хабар қилинг...

Серикбоев айтганидек, кечаси Кофизовлар хонадонига бир киши келиб, эшикни тақиллатди. Эшикни очган Кофизовнинг ўғлига:

— Мен жиноят қидирув бўлимиданман, — деди ва атрофга боқиб сўзида давом этди: —сизнинг машинангизни топиш учун бизлар шаҳар бўйича рейд ўтказмоқчимиз. Бунда сиз ҳам иштирок этасиз. Эртага «Киночилар уйи» олдига боринг...

Айтилган жойга етиб борган милиция ходимлари машина ўриндиғида бемалол ўтирган ўғрини осонлик билан қўлга олдилар. Аввалига у чалғитиш учун минг хил ҳийла-найранг ишлатиб кўрди. Аммо дўппи тор келгач, айбига иқрор бўлиб, жиноятини бўйнига олишга мажбур бўлди. У 1969 йилда туғилган Т. исмли йигит бўлиб, ҳеч қаерда ишламас экан. Ҳозир тергов ишлари олиб борилмоқда.

М. ХАЛИЛОВ.

«Наврўз» чойхонасида ошкора мулоқот

Ҳамза районидаги «Наврўз» чойхонасида район меҳнаткашлари билан Тошкент шаҳар ички ишлар бошқармаси ходимларининг навбатдаги учрашуви бўлди.

Тошкент шаҳар ички ишлар бошқармаси бошлиғининг ўринбосари, милиция полковниги А. Бадалбоев жиноятчиликка қарши кураш ҳақида ахборот берди. У 1990 йилда шаҳар бўйича 18805 та жиноят содир этилганлиги ва 1989 йил билан солиштирганда жиноят содир қилиш 2,2 фоизга камайганлигини таъкидлаб ўтди.

Лекин шу билан бир қаторда баъзи жиноят турларининг сони ортганлиги ҳам қайд қилинди. Масалан, қасддан одам ўлдириш, машина ўғирлаш шулар жумласидандир. Бунинг сабаби милиция ходимларининг етишмаслигида. Бу борада бошқарма томонидан сезиларли ишлар қилинмоқда. Чунончи, муниципал милиция сафини тўлдириш, техника билан таъминлаш ва бошқа масалалар кўриб чиқилмоқда.

Шунингдек, учрашувда шаҳар ички ишлар бошқармаси бошлиғининг ўринбосари, милиция подполковниги Каримжон Одилов ҳам жиноятчиликка қарши курашда фақат милициянинг ўзи ожизлик қилишини, унга кенг жамоатчилик ёрдам бериши зарурлигини алоҳида таъкидлади.

Ҳамза районидаги маҳаллалар ишини мувофиқлаштириш кенгашининг раиси Неъматжон Ҳасанов маҳалла фаоллари ва участка инспекторларининг ҳамкорлиги хусусида сўз юритди. У ҳар бир маҳаллага участка инспектори бириктириб қўйилганлиги ва бу ишга шахсан район ички ишлар бўлими бошлиғи Бахтиёр Орифжонов бош-қош бўлаётганлиги ҳақида тўхталди. Шунингдек, у маҳаллаларда ёшлардан кўнгилли посбонлар тузилганлигини, улар кечалари маҳалла кўчаларини айланиб юришлигини, бу эса одамлар осойишталигини таъминлашда муҳим аҳамият касб этаётганлигини таъкидлади.

Шаҳар ички ишлар бошқармасининг раҳбар ходимлари йиғилганларнинг кўплаб саволларига жавоб беришди. Шуниси қувонарлики, учрашув қатнашчилари фақат савол-жавоб бериш билан чегараланиб қолмай, жиноятчиликка қарши кураш бўйича ўз фикрларини ҳам билдиришди.

Ушбу кечада яна бир эътиборга молик нарса шу бўлдики, «Бирлашган» маҳалласи участка инспектори Э. Асилбоевга «СССРда хизмат кўрсатган участка инспектори» унвони берилганлиги эълон қилинди. Йиғилганлар Эргаш акани бу юксак унвон билан қутлаб унинг халқ осойишталиги йўлидаги ишларида зафарлар тиладилар.

Ш. ТОШЕВА.

СУРАТДА: «Наврўз» чойхонасидаги учрашувдан лавҳа.

БЕЗОРИЛАР ТАНОБИНИ КИМ ТОРТАДИ?

Собир Раҳимов районидаги Қорақамиш даҳасининг бир қатор мавзеларида тунги пайтлари юриш қийин бўлиб қолди. Айниқса, даҳанинг 2/1 мавзесидаги 9, 10, 11, 12, 13, 14-уйлар атрофида, даҳанинг 2/4 мавзесидаги 30, 31, 32, 33-уйлар олдида тунги пайтлари безори болалар тўпланишиб, ўтганнинг ўроғини, кетганнинг кетмонини олишади. Бу ерлардан ўтган одамнинг юраги безиллайди. Уларнинг мушугини пишт дейишга эса ҳеч кимнинг юраги дов бермайди. Гапирсангиз, балога қоласиз. Оғзидан боди кириб, шоди чиқади. Милицияга қўнғироқ қилсангиз улар 2 — 3 соатда етиб келишади. Хўш, қачон бу жойларда тартиб ўрнатиларкин?

Буниси майли-я, кечқурунлари уйларнинг деразаларига тош отиб, синдириб қочишмоқда. Наҳотки, ана шу жойларда участка инспектори ва дружиначиларнинг ҳаракатини йўлга қўйиб бўлмаса? Биз қачонгача нотинч яшаймиз? Бундай безори болаларнинг танобини тортиб қўядиган мард борми ўзи?

Яна бир гап. Қорақамиш даҳасига қатнайдиган 65, 87, 59-автобусларда, 27-трамвайда юролмай қолдик. Одамлар тирбанд бўлган пайтдан фойдаланиб, киссавур болалар чўнтакларни шилиб кетишяпти. Кеч соат 5 — 6 ларда, яъни одамлар ишдан қайтиш пайтида шундай ҳоллар рўй бермоқда. Милиция участкаси вакиллари маҳаллаларда рейдлар ўтказиб туришса, мақсадга мувофиқ бўларди.

Кўпчилик аҳоли номидан меҳнат фахрийси: М. МИРИУЛДОШЕВА.

Жиноятчиликка қарши кураш — ҳамманинг иши

ҚАРОҚЧИ... ЎҚУВЧИ

ТАШҚАРИДА қор учқунлаб турибди. Ҳаво совуқ. Лекин шаҳар кўчаларида соқчилик қилаётган милиция ходимлари, аскар ва дружиначилар кўзга ташланади. Ҳозиргина навбатчиликни қабул қилиб олган Тошкент ер ости темир йўлларини муҳофаза қилувчи ички ишлар бўлимининг ходимлари ҳам метро бекатларини айланиб юришибди.

Шу пайт метро эшигидан ичкарига 17 ёшлардаги ўспирин отилиб кирди. Унинг ранги қўрқувдан оқариб кетган эди. Бола милиция ходимлари олдига келиб, аранг «Менга ёрдам беринглар», дея олди.

— Қўрқма, ўзингни босиб ол. Кейин бошидан гапириб бер, — деди навбатчи ходимлардан бири мулойимлик билан. Бундан руҳланган йигит тилга кирди.

— Чилонзор районида яшайман, исми-шарифим И. Тўхтамуродов, — деди у қўрқувдан дағ-дағ титраб. Тошкент аэропортидаги бекатда автобус кутиб турган эдим. Иккита нотаниш йигит келиб мени имлаб четга чақиришди. Мен бордим. Улар эса менга қурол ўқталиб, қўлимдаги «Карпат — 205» маркали магнитофонимни ва иккита кассетамни тортиб олдилар. Шунга ҳам қаноат қилишмасдан шу ерга соат 14 гача 300 сўм пул топиб, олиб келасан, деб тилхат ҳам ёздириб олишди. Уларнинг қўлидан тирик қутулганимга шукур қилиб, нажот излаб сизларга қараб югурдим...

«Вақтни қўлдан бой бериб бўлмайди. Вақт ўтса вазият мушкуллашиб, жиноятчиларнинг изи йўқолиши мумкин».

— Буни бир неча бор тажрибада синаб кўрган ички ишлар бўлими бошлиғининг ўринбосари, милиция подполковниги М. Турдалиев зудлик билан тезкор гуруҳ ташкил этди. Уларга аҳволни баён этиб, жиноятчиларнинг қуролланганлигидан ғоятда эҳтиёт бўлиш лозимлигини ҳам таъкидлади.

...Жиноятчилар тайёр ўлжа келишини шартлашилган жойда интиқлик билан кутиб туришарди. Айтилган жойга етиб келган жабрланувчини ўлжага ташланган оч бўридек атрофини ўраб олишди. Лекин мақсадларига етолмадилар. Тезкор гуруҳнинг баҳамжиҳатлик билан қилган ҳаракати билан текинтомоқ жиноятчиларнинг қўлларига пул эмас, темир кишан тушди.

Маълум бўлишича, жиноятчилар Сергели районидаги 237-мактабнинг юқори синфида ўқийдиган тўрт нафар ўқувчиси эканлиги маълум бўлди. Жиноятчиларку қўлга тушди. Лекин, бир савол кишини ўйлантиради: ҳали она сути оғзидан кетмаган бу мактаб ўқувчиларининг қўлига спорт тўппончаси қандай тушиб қолди экан? Уларнинг куппа-кундузи қароқчилик қилишга нима мажбур қилди экан? Йўқчиликми ёки тўқчиликми?

Ш. САМИЕВ,
Тошкент ер ости йўлларини муҳофаза қилувчи ички ишлар бўлими ходими, милиция катта лейтенанти.

БЕДАРАК ЙЎҚОЛГАНЛАР

● Тошкент вилояти ички ишлар бошқармаси 1956 йилда туғилган Александр Михайлович Кольнов ва 1956 йилда туғилган Александр Степанович Тихончукларни қидирмоқда. А. Кольнов 1990 йилнинг октябрь ойида уйидан чиқиб кетганча бошқа қайтиб келмаган.

Унинг белгилари қуйидагича: бўйи 194 сантиметр, сочи қора, кўзи қисиқроқ, мўйлови бор. Асосий белгиси: ўнг чаккасида холи бор. Ўша куни духоба шим, Болгарияда ишлаб чиқарилган қўнғир рангли бордо, оқ кўйлак кийиб олган эди.

● Александр Степанович Тихончук 1990 йил 23 июлда ишга кетиб бошқа қайтиб келмаган. **Унинг белгилари қуйидагича:** бўйи 175 — 178 сантиметр, сочи оч-қўнғир, юзи думалоқ, бурни ўртача тўғри.

Асосий белгилари — чап чаккагида 1,5 сантиметрча келадиган чандиқ, ўнг оёғида тиззасидан тепароқда операциядан кейин қолган чандиқ бор.

Агар кимда ким ана шу бедарак йўқолган кишилар тақдири ҳақида бирон бир маълумотга эга бўлса милицияга 02 ёки 62-72-51 телефонлари орқали хабар қилишларини сўраймиз.

● Чилонзор райони ички ишлар бўлими ҳам 1939 йилда туғилган Тошкент вилояти Калинин райони Иванов номли шўро хўжалигининг Ф. Пўлатов кўчаси 3-боши берк кўча 12-уйда истиқомат қилувчи Мурод Зиёевич Мирзаевни ҳам қидирмоқда.

У 1990 йилнинг 22 декабрь куни кундузи уйидан «ВАЗ — 2101» маркали л 56-40 ТШ давлат рақамли қизил рангли; двигатель номери 5147364, кузов рақами 3788479 машинасида чиқиб кетиб, қайтиб келмади. Унинг машинаси 1990 йилнинг 22 декабрь куни Қозоғистоннинг Жамбул шаҳридан техник жиҳатдан носоз ҳолда топилган.

Унинг белгилари шундай: бўйи 170 сантиметр, тўладан келган, юзи думалоқ, сочи тўғри, қора, оқ аралашган. Сочи калта қилиб олдирилган. Қоши ёйсимон қалин, бурни тўғри, лаблари юпқа, кўзлари қора.

Асосий белгилари — бошининг ўнг пешонаси қисмида бир сантиметрча келадиган чандиғи бор, тишлари бутун. Қон гуруҳи учинчи. Ўша куни қора рангли қалпоқ, қўнғир рангли духоба чопон, қора шим, кўк рангли катак-катак кўйлак кийиб олган эди. Оёғида қора қўнғир рангли туфли бор эди.

Агар кимда-ким бедарак йўқолган М. Мирзаев ҳақида бирон-бир маълумотга эга бўлса 76-75-72, 78-20-71 телефонлари орқали қўнғироқ қилиши сўралади.

МАШИНА КИМНИКИ?

Ўзбекистон ССР Ички ишлар вазирлигининг тергов бошқармаси томонидан машина ўғриларининг бир гуруҳи қидирилмоқда.

1989 йилнинг октябрь-ноябрь ойларида жиноятчилар Тошкент вилоятининг Чиноздаги балиқ бозори олдида «ВАЗ—21061» маркали машинани олиб қочганлар. Машина эгасини эса аниқлаш имконияти бўлмаяпти.

Шунинг учун, жабрланувчининг Ўзбекистон ССР Ички ишлар вазирлиги тергов бошқармасига 39-70-57 ва 39-71-41 телефонлари орқали мурожаат қилишини сўраймиз.

Муҳаррир ўринбосари
С. Б. ЁҚУБОВ.

ТИЖОРАТ ХАБАРЛАРИ ВА ЭЪЛОНЛАР

ТЕАТР

НАВОИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА — 12/III да **Аида**, 13/III да **Оққуш кўли**, 14/III да **Иоланта.**

ҲАМЗА НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 12/III да **Мирзо Улуғбек**, 13/III да **Келинлар қўзғолони**, 14/III да **Ш. Бурхоновнинг юбилейи.**

МУҚИМИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУСИҚАЛИ ТЕАТРИДА — 13/III да **Нурхон**, 14/III да **Паранжи сирлари.**

АБРОР ҲИДОЯТОВ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ ДРАМА ТЕАТРИДА — 12/III да **Зиёфат**, 13/III да **Лақма куёв**, 14/III да **Паранжи сирлари.**

КИНО

12 МАРТ

Навоий номидаги Санъат саройи — «САМОВИЙ ЖАНГЛАР» (18.30, 20.30). катта зал).

«СЕВГИ ҚУДРАТИ» (Ҳинд фильм, 17.00, 19.00, кичик зал).

Чайка — «МУМКИН БЎЛМАГАН НАРСАГА ЭРИШИБ» (18.30, 20.45).

Москва — «007-АГЕНТ» (18.20, 20.40).

Восток — «007-АГЕНТ» (18.30, 20.40).

Тошсоветнинг 50 йиллиги номли — «ЖИНОЯТ ҚИДИРУВ ПОЛИЦИЯСИ БРИГАДАСИ» (тоқ соатлар).

БЛКЁИ 30 йиллиги номли — «КАМБАҒАЛЛАР ДЎСТИ» (17.00, 20.00).

13 МАРТ

Навоий номидаги Санъат саройи — «САМОВИЙ ЖАНГЛАР» (11.00, 13.30, 16.00, 18.30, 20.30 катта зал).

«СЕВГИ ҚУДРАТИ» (Ҳинд фильм, 12.00, 14.00, 17.00, 19.30 кичик зал).

Чайка — «МУМКИН БЎЛМАГАН НАРСАГА ЭРИШИБ» (11.00, 13.30, 16.00, 18.30, 20.45).

Москва — «007-АГЕНТ» (11.00, 13.30, 16.00, 18.20, 20.40.).

Восток — «007-АГЕНТ» (11.00, 13.30,16.00, 18.30, 20.40).

Тошсоветнинг 50 йиллиги номли — «ЖИНОЯТ ҚИДИРУВ ПОЛИЦИЯСИ БРИГАДАСИ» (тоқ соатлар).

БЛКЁИ 30 йиллиги номли —«КАМБАҒАЛЛАР ДЎСТИ» (11.00, 14.00, 17.00, 20.00).

МАРКАЗИЙ «ПАХТАКОР» СТАДИОНИДА
16 МАРТ СОАТ 17.00 ДА
54-СССР ЧЕМПИОНАТИ
Олий лиганинг «ПАХТАКОР» (ТОШКЕНТ) — «ДНЕПР» (ДНЕПРОПЕТРОВСК) командалари ўртасида
ФУТБОЛ
Чипталар «Пахтакор» кассаларида сотилади.
Оммавий талабномалар қабул қилинмоқда.

ТОШКЕНТ АГРЕГАТ ЗАВОДИГА
шошилинч суратда
ҲУҚУҚШУНОС КЕРАК
Мурожаат қилиш учун телефонлар: 48-16-24, 48-15-62.
ТОШКЕНТ АГРЕГАТ ЗАВОДИ.

«СОЮЗРЕКЛАМА» Бутуниттифоқ ишлаб чиқариш бирлашмасининг Ўзбекистон реклама ишлаб чиқариш корхонаси.

Тошкент политехника олий билимгоҳининг «Электр юритма ва саноат қурилмаларини автоматлаштириш» кафедраси жамоаси ўқитувчи М. М. Мирсаидовага онаси **Лазокат Убайдуллаевна МИРСАИДОВАнинг** вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат олий билимгоҳи ректорати, партия ва касаба уюшмаси ташкилотлари материаллар қаршилиги кафедрасининг катта ўқитувчиси В. Қ. Қорабоевга отаси **Ҳожимуҳаммад ҚОРАБОЕВнинг** вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Жумҳурият радиоалоқа, радиоэшиттириш ва телевидение бошқармасининг Тошкент радио маркази жамоаси бошқарма бошлиғи Т. Г. Раҳимовга укаси **Озод Ғафурович РАҲИМОВнинг** вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат олий билимгоҳи жамоаси «Машина деталлари» кафедраси ўқитувчиси О. Соқиевга отаси **Собитжон СОҚИЕВнинг** вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Ўзбекистон ССР Маданият вазирлиги
М. Қориёқубов номидаги Ўзбек давлат филармонияси
В. И. ЛЕНИН НОМИДАГИ СССР ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА
15 МАРТ СОАТ 19.30 ДА

«НАВРЎЗ» ХАЙРИЯ КОНЦЕРТИ

ҚАТНАШАДИЛАР:

Тожикистон ССР халқ артисти
ЖЎРАБЕК НАБИЕВ
«ҚИЗИҚЧИ — 90» танловининг ғолиби
ҲОЖИБОЙ ТОЖИБОЕВ
Ўзбекистон ССР телевидение ва радио эшиттириш давлат комитети
ДУТОРЧИ ҚИЗЛАР
ҳамда
«ТАНОВАР» РАҚС АНСАМБЛЛАРИ
Концерт дастурини Ўзбекистон телевидениесининг сухандонлари
Жумҳуриятда хизмат кўрсатган артист ФАРҲОД БОБОЖОНОВ ва ҲАЛИМА ЮСУПОВАлар олиб борадилар.
Чипталар сарой кассаларида соат 11.00 дан сотилади.

Ўзбекистон ССР Маданият вазирлиги
В. И. ЛЕНИН НОМИДАГИ СССР ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА
16 МАРТ СОАТ 14.00 ДА

«НАВРЎЗ» ТЕЛЕМАРАФОНИГА ХАЙРИЯ КОНЦЕРТИ

ҚАТНАШАДИЛАР:

Ўзбекистон ССР халқ артистлари:
ҒУЛОМЖОН ЁҚУБОВ, БОБОМУРОД ҲАМДАМОВ
Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артистлар; Феруза СОЛИХОВА, Муножат ЙЎЛЧИЕВА, Ортиқ ОТАЖОНОВ, Нарзиддин ШЕРМАТОВ.
Жумҳурият 1 мақомчилар конкурси совриндори Раҳматжон ҚУРБОНОВ.
Хонанда Олимжон ОРИФЖОНОВ.
«ШОДЛИК», «ЛАЗГИ», «ЗАРАФШОН» давлат ашула ва рақс ансамбллари.
Чипталар Халқлар дўстлиги саройи кассаларида соат 11.00 дан сотилмоқда.

«Юбилей» марказий спорт саройида
13-17 МАРТ КУНЛАРИ
ШАҲАРЛИКЛАРНИНГ КЎП СОНЛИ ИЛТИМОСИГА КЎРА
ТОШКЕНТДА БИРИНЧИ МАРТА
«САВОБ» ХАЙРИЯ ФИРМАСИ
ИТТИФОҚДА ТАНИЛГАН, ЖУМҲУРИЯТДА ЕТАКЧИ ЭКСТРАСЕНС-РУҲИЙ МУОЛАЖАКОР
АБДУРАФИҚ ҒОФУРОВнинг
МАМЛАКАТ БЎЙИЧА УЗОҚ САФАРИ ОЛДИДАН

СОҒЛОМЛАШТИРИШ СЕАНСЛАРИНИ ЎТКАЗАДИ

А. Ғофуровнинг ноёб қобилияти билан беморларни нафақат саҳнадан туриб, балки узоқ масофадан ҳам ва беморнинг суратига қараб, ёхуд кўнглидан ўтказиб ҳам даволаш хусусиятига эгадир. Бундай тадбирлар кўп маротаба тажрибада синаб кўрилган ва тасдиқланган. Ихлосмандлар орасида кўз касалликлари, муттасил бош оғриқлари, уйқусизлик, қонбосим, бронхит, астма, қандли диабет, остеохондроз, полиартрит, артрит, артроз, юрак хасталиклари, ўпка, буйрак, жигар, ўтпуфак, ичак, ошқозон, тери касалликлари даволанади, сариқланиш асоратлари, умуртқа поғона ва қўл-оёқ суяклари жароҳатларининг оғриқлари йўқотилади, семизлик, озиб кетиш, жинсий заифлик ва бефарзандлик дардларидан ҳам фориғ бўлишлар кузатилган.

Барча дардлардан кушойиш, руҳан бардам бўлай десангиз,

СЕАНСЛАРГА МАРҲАМАТ ҚИЛИНГ!

Сеанслар соат 16.00 ва 19.00 да бошланади.
Чипталар «Юбилей» спорт саройи кассаларида ҳар куни соат 10.00 дан ва ваколатли кассирлар томонидан сотилмоқда.
Маълумотлар олиш учун телефонлар: 46-03-12, 46-07-53, 77-56-10.

ДИҚҚАТ!

ЎЗБЕКИСТОН ССР САВДО-САНОАТ ПАЛАТАСИ, «ИНХА» (КХДР) ФИРМАСИ, «ЮДИСКОМ» ИЛМИЙ-ТЕХНИКА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИ
1991 ЙИЛ 12 — 16 МАРТ КУНЛАРИ
КХДР, Япониянинг қатор фирмаларида ишлаб чиқарилган кенг истеъмол моллари, электрон ҳисоблаш ва ташкилий техниканинг
ТАҚДИМОТ-КЎРГАЗМАСИНИ ЎТКАЗАДИ
Тақдимот маросимидан кўзда тутилган асосий мақсад ўзаро манфаатли хизмат алоқаларини ўрнатишдан иборат.
Манзилимиз: Тошкент шаҳри, Ленин шоҳкўчаси, 16«а» уй. Ўзбекистон ССР Савдо-саноат палатаси.
Маълумотлар олиш учун телефонлар: 32-27-19, 32-02-40, 39-11-87.

2-ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ТИББИЁТ ОЛИЙ БИЛИМГОҲИ
КИЧИК КОРХОНА — «КАМОЛОТ» ФИРМАСИ
тиббиёт олий билимгоҳига кирувчилар учун биология, кимё, рус ва ўзбек тилидан
ПУЛЛИК ТАЙЁРЛОВ БЎЛИМИГА
ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ
Машғулотларни олий билимгоҳ кафедраларининг ўқитувчилари олиб борадилар.
ДАРСЛАР — 15 МАРТДАН БОШЛАНАДИ.
Манзилимиз: Тошкент шаҳри, Форобий кўчаси, 2-уй. Бош ўқув биноси, 4-қават, 421-хона, «Тайёрлов бўлими». (10, 82-автобусларнинг «Шифокорлар шаҳарчаси» бекати). Телефон 46-89-37.
Соат 10 дан 17.00 гача мурожаат қилиш мумкин.

ТОШКЕНТ оқшоми

Муассислар: халқ депутатлари Тошкент шаҳар Кенгаши ва Ўзбекистон Коммунистик партияси Тошкент шаҳар қўмитаси

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри.

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.

ТЕЛЕФОНЛАР: қабулхона — 32-53-76; хатлар — 33-29-70; 32-53-79; жамоатчилик қабулхонаси — 32-55-83.

Шанба ва якшанбадан ташқари ҳар куни ўзбек тилида чиқади.

84.997 нусхада чоп этилади. Индекс 64690.
Буюртма: 4873. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10.